

Gedragscode

soortenbescherming bosbeheer 2022

Gedragscode soortenbescherming
bosbeheer 2022

Opgesteld door de VBNE, Driebergen-Rijsenburg.
Goedgekeurd door de minister voor Natuur en
Stikstof op 17 augustus 2022.

Met medewerking van: Natuurmonumenten,
Staatsbosbeheer, LandschappenNL, Federatie
Particulier Grondbezit, Rijksvastgoedbedrijf,
Natuurnetwerk Gemeenten en de Unie van
Bosgroepen.

Digitale uitgave.
Een uitgave van de Vereniging van Bos- en
Natuurterreineigenaren (VBNE)
Princenhof Park 7
3972 NG Driebergen
0343-745250

internet: www.vbne.nl
e-mail: info@vbne.nl

Vormgeving: Ocelot Ontwerp
Foto voorkant: Luuk Vermeer/Saxifraga
Foto Achterkant: Joke Winkelman

Alhoewel deze publicatie met grote zorg is
samengesteld aanvaarden samenstellers en
uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele
fouten in deze brochure.

Gedragcode soortenbescherming bosbeheer 2022

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Begrippen	6
3	Bosbeheer in Nederland	10
4	Wettelijk kader	11
5	Belang	14
6	Reikwijdte en toepassing	16
6.1	Doel en schaal van de boswerkzaamheden	16
6.2	Soorten	18
6.3	Typen werkzaamheden	18
7	Inventariserend onderzoek en het werkprotocol bosbeheer	20
	Stap 1: vooronderzoek	20
	Stap 2: terreinbezoek	20
	Stap 3: opstellen werkprotocol bosbeheer	21
8	Aanvullend rapport	22
9	Toelichting gedragsregels	23
9.1	Algemene maatregelen	23
9.2	Maatregelen voor vogels	24
9.3	Maatregelen voor zoogdieren	25
9.4	Maatregelen voor herpetofauna	26
9.5	Maatregelen voor insecten	28
9.6	Maatregelen voor planten	29
10	Gedragsregels	30
10.1	Algemene uitgangspunten	30
10.2	Maatregelen tijdens de voorbereiding van werkzaamheden	30
10.3	Algemene maatregelen tijdens de uitvoering van werkzaamheden	31
10.4	Maatregelen bij vellen van bomen	32
10.5	Aanvullende maatregelen in de broedperiode	35
10.6	Maatregelen bij inzet van rijdend materiaal	36
10.7	Maatregelen bij bodembewerking	38
10.8	Onvoorziene omstandigheden	39
11	Alternatievenafweging	40
Bijlage A:	Werkprotocol soortenbescherming bosbeheer	44
	Deel 1. Werkaanduiding	44
	Deel 2. Te beschermen soorten en/of elementen	45
	Deel 3. Gedragsregels die dienen te worden toegepast	49
	Deel 4. Afspraken tussen beheerder en aannemer	51
	Deel 5. Aanvullend rapport	53
Bijlage B:	Overzicht soorten die onder de gedragscode vallen	54
Bijlage C:	Goedkeuringsbesluit gedragscode soortenbescherming bosbeheer	56

1 Inleiding

In 2005 was de Gedragscode zorgvuldig bosbeheer de eerste door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) goedgekeurde gedragscode die in werking trad. In 2009 is de Gedragscode zorgvuldig bosbeheer geëvalueerd en op basis van de evaluatieresultaten en relevante ontwikkelingen aangepast, waarbij de naam werd gewijzigd in 'Gedragscode bosbeheer'.

Deze Gedragscode bosbeheer is recentelijk opnieuw geëvalueerd en op basis daarvan aangepast. Ook zijn de gevolgen van de nieuwe Wet natuurbescherming verwerkt. Het resultaat is deze Gedragscode soortenbescherming bosbeheer, hierna ook aangeduid als 'de Gedragscode'. De Wet natuurbescherming heeft (in artikel 4.4) ook de nieuwe mogelijkheid geïntroduceerd van een gedragscode ter zake van de meldings- en herplantplicht bij het vellen van houtopstanden. De Gedragscode soortenbescherming bosbeheer is niet (tevens) zo'n gedragscode voor de meldings- en herplantplicht en geeft dus ook geen vrijstelling van de meld- en/of herplantplicht; de Gedragscode soortenbescherming bosbeheer betreft alleen soortenbescherming (zie artikel 3.31 van de Wet natuurbescherming). Het betreft dus ook geen gebiedenbescherming (hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming). Wetten en regels uit deze andere hoofdstukken van de Wet natuurbescherming gelden nog steeds. Om dit te verduidelijken is het woord 'soortenbescherming' in de naam van deze gedragscode opgenomen.

De Gedragscode is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE). Naast de leden van de VBNE (LandschappenNL, Federatie Particulier Grondbezit, Rijksvastgoedbedrijf, Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Natuurnetwerk Gemeenten) is ook de Unie van Bosgroepen actief betrokken geweest bij de totstandkoming. De Zoogdiervereniging, EIS Kenniscentrum insecten, Vogelbescherming Nederland, Stichting RAVON en de Wageningen Universiteit (WUR) zijn op onderdelen geconsulteerd of hebben actief inbreng geleverd. Daarnaast is gebruik gemaakt van de door de Wageningen Universiteit opgestelde adviezen over de ecologische effecten van vlaktekop in het Nederlandse bos en over schermkap. Alle adviezen die ten behoeve van de gedragscode zijn opgesteld zijn op de website van de VBNE gepubliceerd.

De Gedragscode treedt in werking op de dag dat het definitieve goedkeuringsbesluit van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is ondertekend en geldt voor de periode waarvoor de goedkeuring wordt verleend. Een tussentijdse aanpassing is mogelijk indien de VBNE of het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit oordeelt dat de ontwikkelingen in de praktijk dit noodzakelijk maken.

Evaluatie

Na drie jaar looptijd van de gedragscode wordt onder gebruikers van de gedragscode een evaluatie uitgevoerd naar de werking van de gedragscode. De resultaten hiervan worden gebruikt voor het opstellen van de nieuwe gedragscode. De VBNE evalueert tussentijds de doeltreffendheid en werkbaarheid van de Gedragscode. Ook dat kan aanleiding zijn om de Gedragscode tussentijds te laten wijzigen.

Hengel. Foto: Ed Stikvoort/Saxifraga

2 Begrippen

In deze gedragscode wordt verstaan onder:

Aannemer:	De persoon die ter zake van de Gedragscode door het bedrijf dat of de organisatie die de boswerkzaamheden uitvoert is aangewezen om tegenover de beheerder op te treden als vertegenwoordiger van dat bedrijf of die organisatie en om leiding te geven aan de werkzaamheden. Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd door (medewerkers van) de beheerder zelf, dan betreft het de persoon die ter zake van de Gedragscode door de beheerder is aangewezen om leiding te geven aan de werkzaamheden.
Beheerder:	De beheerder van bos die bevoegd is opdracht te geven tot het verrichten van boswerkzaamheden. In veel gevallen zal de beheerder de eigenaar van het bos zijn, maar het kan ook een derde zijn, bijvoorbeeld een bosgroep of een rentmeester.
Bijzondere keverbomen:	Dikke kwijnende of dode bomen waarin larven van vliegend hert en vermiljoenkever kunnen voorkomen.
Bijzondere nestbomen:	Bomen met ‘bewoonde’ of ‘bewoonbare’ • horsten (inclusief nestkasten) van roofvogels en uilen (‘horstbomen’); • nesten van raven, zwarte kraaien, kolonievogels of eekhoorns.
Blessen:	Het markeren van de bomen die gekapt dienen te worden, doorgaans met een heldere kleur verf als ring of stippen op borsthoogte of hoger op de stam.
Bos:	Een levensgemeenschap van planten en dieren, waarin de boomvormende soorten beeldbepalend zijn.

Broedgeval:	Een locatie waar een bewoond nest is vastgesteld of waarvan op basis van een ter plaatse vastgesteld territorium moet worden aangenomen dat er een bewoond nest aanwezig is.
Broedperiode:	De periode die van belang is voor de voortplanting van vogels. Dezelfde periode is ook van belang voor de voortplanting van veel andere diersoorten. Het gaat in beginsel om de periode van 15 maart tot 15 juli. Vogels kunnen echter door klimaatverandering, een vroeg of laat voorjaar of andere redenen eerder of later in het jaar gaan broeden, wat aanleiding kan zijn tot een vroeger of later beginnen en eindigen van de broedperiode. Dit kan zelfs per regio verschillen. Het is aan de gebruiker van de Gedragscode om dit te beoordelen, op basis van bij een ecologisch deskundige ingewonnen informatie, en om wanneer dat nodig is een andere begin- en/of einddatum voor de broedperiode te hanteren.
Ecologisch deskundige :	Een persoon die ecologisch advies verstrekt of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten en die schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis heeft.
Groepenkap:	Het groepsgewijs kappen van bomen, waardoor in het bos open plekken ontstaan van maximaal 0,5 ha.
Grondvlak:	Som van de stamdoorsnedes op 1,3 meter hoogte (borsthoogte) van alle bomen die op een hectare staan. Het grondvlak wordt uitgedrukt in vierkante meter per hectare (m ² /ha).

Habitatbenadering:	Het creëren en behouden van variatie in habitats door op delen geen beheer te plegen en op andere plekken juist te beheren om habitatonderdelen te creëren. Hierdoor vinden de betrokken soorten te allen tijde een geschikt leefgebied.
Herpetofauna zones:	Terreindelen waar de aanwezigheid van amfibieën en reptielen in bosgebied vooral te verwachten is. De herpetofauna zones omvatten de volgende terreindelen: • boszones tot 300 meter grenzend aan reptielenhabitats, bijvoorbeeld heideterreinen, heischrale vegetaties, structuurrijke schraallanden en open duin of hoogveenrestanten. Wanneer uitsluitend de zandhagedis voorkomt is 50 meter voldoende. • Boszones tot 350 meter grenzend aan bospoelen, vennetjes, waterlopen. Als alleen rugstreeppad voorkomt volstaat een zone van 200 meter • Rabatbossen met ten minste periodiek waterhoudende greppels • Natte bossen zoals broekbossen en vochtige oobossen
Holenbomen:	Bomen, ongeacht de grootte, waarin of waar onderaan holen of rottingsgaten zijn vastgesteld. Het kan zowel om levende als om dode bomen gaan. Een holenboom kan tevens een (bijzondere) nestboom zijn.
Inventarisatie:	Het verzamelen van actuele gegevens inzake het vóórkomen van beschermde planten en dieren en beschermde flora- en fauna-elementen door middel van een algemeen als doeltreffend aanvaarde en op de soort gerichte methode van inventariseren. Een inventarisatie wordt uitgevoerd door een ecologisch deskundige.
Maatregelen:	De term ‘maatregelen’ wordt in de Gedragscode alleen gebruikt voor maatregelen die specifiek zijn gericht op de bescherming van flora en fauna, zoals met name de maatregelen die te vinden zijn in de diverse gedragsregels.

Reguliere bos werkzaamheden: Alle werkzaamheden die in een bos in het kader van regulier bosbeheer worden verricht door of in opdracht van de beheerder.

Schermkap: Een vorm van kap waarbij met het oog op bosverjonging bij het kappen een ‘scherm’ van bomen in stand wordt gelaten dat zorgt voor zaadmateriaal, voor schaduwwerking op de grond en voor een gunstig klimaat voor het opkomen en ontwikkelen van nieuwe bomen. Dit begrip wordt nader uitgelegd in paragraaf 6.1

Stakenfase: Fase van bosontwikkeling waarin het bos relatief jong is met een hoge boomedichtheid en zonder struiklaag, met bomen die zich kenmerken door een relatief sterke lengtegroei en een kleine kroon.

Vak/afdeling: In het bosbeheer gehanteerde eenheid voor planning en uitvoering van boswerkzaamheden ter grootte van meestal 0,5 à 2 ha. Het betreft een algemeen in de bosbouw gehanteerd begrip. Feitelijk gaat het om een afdeling die deel uitmaakt van een vak.

Uitkap: Het verspreid door het bos kappen van bomen of groepen van enkele bomen waardoor open plekken ontstaan tot maximaal 500 m².

Werkprotocol bosbeheer: Het werkprotocol soortenbescherming bosbeheer (zie hoofdstuk 7 en bijlage A), ook aangeduid als ‘werkprotocol bosbeheer’, dat voor aanvang van de werkzaamheden wordt opgemaakt door of namens de beheerder en door of namens de beheerder en de aannemer wordt ondertekend. Voor zo-ver gebruik wordt gemaakt van kaarten waarop te beschermen elementen worden aangeduid, worden deze kaarten geacht deel uit te maken van het werkprotocol bosbeheer.

3 Bosbeheer in Nederland

Bos in Nederland vervult gelijktijdig verschillende functies. De belangrijkste zijn: natuur, recreatie en welzijn, klimaat en productie van hout en biomassa. Genoemde functies sluiten met elkaar aan op de internationaal erkende beginselen van duurzaam bosbeheer en zijn elk op hun eigen wijze van groot belang. De Nederlandse bossen herbergen een belangrijk deel van de Nederlandse biodiversiteit, worden zeer hoog gewaardeerd door recreanten, dragen bij aan welzijn en volksgezondheid en voorzien via de productie van hout en biomassa in hernieuwbare grondstoffen en tegelijkertijd in een middel om koolstof langdurig vast te leggen.

De bosbeheerder combineert deze functies in het bosbeheer omdat dit de beste waarborg is voor het duurzaam behoud van de bossen. Omdat uit de verschillende functies vaak verschillende beheereisen voortvloeien is duurzaam bosbeheer een complexe aangelegenheid.

Bosbeheerders maken gebruik van de natuurlijke ontwikkeling van bossen en sturen beperkt bij met beheermaatregelen gericht op een optimale functievervulling. Bossen zijn dynamische ecosystemen waarin, naast de levende natuur, ook elementen voorkomen die van groot belang zijn voor plant- en diersoorten die in bossen voorkomen, zoals dood hout, open plekken en holle bomen. De ruimtelijke variatie aan ontwikkelingsfasen van de boomlaag vormt een belangrijke drager van de biodiversiteit.

Op landschapsschaal en onder natuurlijke omstandigheden ontstaat door eeuwen van ongestuurde bosontwikkeling een mozaïek van structuurfasen, waar open plekken met kiemplantjes, jong bos, volwassen opgaand bos, oude aftakelende en stervende bomen verweven zijn. Een bosbeheerder streeft in bossen actief een zo natuurlijk mogelijke structuurverdeling na, rekening houdend met veiligheidsrandvoorwaarden en een ontsluiting die tegemoet komt aan de maatschappelijke functies van bossen.

4 Wettelijk kader

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Deze wet vervangt onder meer de Flora- en faunawet. Op grond van de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wet natuurbescherming gelden diverse verbodsbepalingen ter bescherming van vogels, van internationaal beschermde dier- en plantensoorten en van aanvullend nationaal beschermde dier- en plantensoorten. Het gaat bijvoorbeeld om het verbod om dieren te doden of om planten te plukken.

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Voor dier- en plantensoorten die niet vallen onder de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 geldt dat deze geen beschermde soorten zijn. Wel geldt ook voor die soorten de algemene zorgplicht van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming:

Artikel 1.11 Zorgplicht

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden geveegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Bij de uitvoering van bosbeheer kan niet altijd worden voorkomen dat in strijd met de verbodsbepalingen wordt gehandeld. Op de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming bestaan echter diverse uitzonderingen, waaronder de uitzondering in artikel 3.31 van de Wet natuurbescherming. De tekst daarvan, voor zover hier relevant, luidt:

Artikel 3.31

1. De verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, (...), 3.5, (...), of 3.10, (...), zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van:
 - a. een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - b. een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw;
 - c. een bestendig gebruik, of
 - d. ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Het betreft hier in juridische zin een vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij deze vrijstelling geldt de voorwaarde dat de werkzaamheden aantoonbaar worden uitgevoerd volgens een goedgekeurde gedragscode. Daartoe is deze Gedragscode opgesteld, die waarborgt dat bij de uitvoering van werkzaamheden zorgvuldig wordt gehandeld ten aanzien van alle beschermde soorten die in bossen kunnen voorkomen.

Wanneer bij werkzaamheden de Gedragscode niet of niet volledig wordt toegepast, dan geldt de vrijstelling dus ook niet. Voor zover niet een ontheffing is gevraagd en verkregen zijn de verbodsbepalingen van kracht en wanneer dan bij de werkzaamheden bijvoorbeeld een dier van een beschermde soort wordt gedood is dat in beginsel strafbaar. Wie ervoor kiest om met de Gedragscode te werken, moet dat dus wel correct en volledig doen.

Het is evenwel niet verboden en/of strafbaar om boswerkzaamheden uit te voeren zónder toepassing van deze gedragscode; toepassing van deze gedragscode is vrijwillig. Het is dan wel van belang om op een andere manier zodanig zorgvuldig te werken dat de verbodsbepalingen niet worden overtreden, óf om een ontheffing aan te vragen; er geldt dan immers geen vrijstelling van die verbodsbepalingen.

Onder de vrijstelling van de gedragscode kunnen bos- en natuurterreineigenaren, of personen of organisaties in opdracht van bos en natuurterreineigenaren, werkzaamheden uitvoeren.

5 Belang

Een gedragscode zoals de Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer kan slechts worden goedgekeurd door de minister wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden van artikel 3.31 lid 2 en 3 van de Wet natuurbescherming. In dit verband is van belang dat de handelingen waar het in de Gedragscode over gaat nodig zijn:

- 1. ter bescherming van de (wilde) flora en fauna,**
- 2. voor het in stand houden van de natuurlijke habitats,**
- 3. ter voorkoming van ernstige/belangrijke schade aan bossen, of**
- 4. in het belang van de openbare veiligheid en de volksgezondheid.**

Ter toelichting: reguliere boswerkzaamheden (zie paragraaf 6.1) kunnen onder meer de volgende doelen hebben en hebben meestal een combinatie van doelen:

- a. het in stand houden van voldoende structuur en variatie; door gericht beheer worden structuurelementen gerealiseerd die de habitat vormen (habitatbescherming) voor de verschillende dieren en planten in het bos. Hierbij kan gedacht worden aan het creëren van open plekken om specifieke soorten ruimte te bieden en te beschermen of aan het behouden van een bepaald type bos;
- b. het inbrengen of verwijderen van boomsoorten met het oog op gunstige dan wel negatieve effecten van die soorten, bijvoorbeeld het verwijderen van invasieve exoten omdat deze specifieke flora en fauna kunnen verdringen;
- c. het voortzetten van cultuurhistorisch bepaalde vormen van bosbeheer om habitats in stand te houden die van belang zijn voor specifieke soorten, zoals hakhoutbeheer;
- d. het elimineren van veiligheidsrisico's zoals omvorming van monocultuur naaldhout tegen brandgevaar, het doen ontstaan van bosvariatie tegen stormkwetsbaarheid en het preventief weghalen van dood hout langs wegen en paden dat gevaar kan opleveren voor weggebruikers;
- e. het realiseren van een gevarieerde bosstructuur en gevarieerde bossen om de weerbaarheid tegen klimaatverandering te verhogen. Hiermee worden de natuurlijke habitats in stand gehouden en daarmee het leefgebied van veel flora en fauna;
- f. het bieden van (veilige) recreatiemogelijkheden en verbetering van de leefomgeving en het klimaat ten behoeve van de volksgezondheid. Hierbij kan gedacht worden aan de vele ecosysteemdiensten die het bos vervult, zoals het leveren van schoon water en afvang van fijnstof.

Schade aan de soorten wordt zoveel mogelijk beperkt door het toepassen van de maatregelen genoemd in hoofdstuk 9 en 10 van deze gedragscode. Met de boswerkzaamheden wordt een bijdrage geleverd aan de bescherming en instandhouding van soorten en habitats. Bijvoorbeeld door het creëren van open plekken in het bos en het zorgen voor variatie waar soorten van profiteren, waarbij tegelijk wordt gezorgd dat er voldoende alternatief leefgebied in de omgeving aanwezig is voor soorten die dat nodig hebben. Door het opvolgen van de maatregelen bij het uitvoeren van werkzaamheden is de kans op schade aan soorten gering waarbij onder juiste toepassing van de gedragscode geen sprake is van aantasting van de staat van instandhouding.

Bij deze reguliere boswerkzaamheden kan benutting van het gevelde hout plaatsvinden; van benutting of economisch gewin van beschermde soorten is evenwel nooit sprake. Handelingen die leiden tot benutting of economisch gewin van beschermde planten of dieren kunnen nooit worden uitgevoerd met gebruikmaking van deze gedragscode.

Voor groepenkap, schermkap en bodembewerking geldt dat deze werkzaamheden een tijdelijke verandering van het leefgebied van soorten teweegbrengen. De vrijstelling van de gedragscode is bij deze werkzaamheden slechts voor een beperkt aantal soorten van toepassing (zie paragraaf 6.2 en Bijlage B). Dat betekent dat deze werkzaamheden voor de verschillende soorten enkel onder de onderstaande belangen uitgevoerd kunnen worden. Daarnaast worden er extra maatregelen genomen voor deze drie werkzaamheden, waarbij men uitgaat van het voorkomen van overtredingen en geen effect op de staat van instandhouding te verwachten is. Voor vogels gelden minder belangen dan voor de andere soortgroepen. Voor vogels betekent dit dat het belang in stand houden van natuurlijke habitats en dwingende redenen van groot openbaar belang niet gelden.

Belang	Vogelrichtlijn soorten	Habitat richtlijn	Overige beschermde Nederlandse soorten	Koppeling specifiek doel bosbeheer
Ter bescherming van de (wilde) flora en fauna	Artikel 3.3, lid 4b, 4 ^e	Artikel 3.8, lid 5b, 1 ^e	Artikel 3.8, lid 5b, 1 ^e	a t/m e
In stand houden van natuurlijke habitats	n.v.t.	Artikel 3.8, lid 5b, 1 ^e	Artikel 3.8, lid 5b, 1 ^e	a t/m e
Ter voorkoming van ernstige/ belangrijke schade aan bossen	Artikel 3.3, lid 4b, 3 ^e	Artikel 3.8, lid 5b, 2 ^e	Artikel 3.8, lid 5b, 2 ^e	b, d, e
In het belang van openbare veiligheid en de volksgezondheid	Artikel 3.3, lid 4b, 1 ^e	Artikel 3.8, lid 5b, 3 ^e	Artikel 3.8, lid 5b, 3 ^e	d, f
Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van economische redenen	n.v.t.	Artikel 3.8, lid 5b, 3 ^e	Artikel 3.8, lid 5b, 3 ^e	d

6 Reikwijdte en toepassing

6.1 Doel en schaal van de boswerkzaamheden

Voor de toepassing van de Gedragscode geldt een aantal beperkingen:

Alleen reguliere boswerkzaamheden

De Gedragscode geldt alleen voor het uitvoeren van boswerkzaamheden in het kader van regulier bosbeheer: reguliere boswerkzaamheden. Het gaat om ingrepen die met een zekere regelmaat plaatsvinden, waarbij de leefomgeving – het bos – dusdanig constant blijft dat de in het bos voorkomende soorten zich daar kunnen handhaven. De ingrepen waarvan gebruik kan worden gemaakt omvatten uitkap (tot 500 m²), groepenkap (tot 0,5 hectare) en schermkap (tot 2 hectare). Groepenkap en schermkap hebben als doel het verjongen van het bos of het maken van open plekken en structuurdifferentiatie ten behoeve van biodiversiteit. Kap voor verjonging wordt ook tot regulier bosbeheer gerekend. Bij kap voor verjonging worden door vellingen open plekken gemaakt waar vervolgens nieuwe vegetatie tot ontwikkeling komt. Hiermee wordt een gevarieerde structuur in het bos bevorderd. Deze open plekken zijn geschikt habitat voor soorten die gebonden zijn aan dit soort plekken, totdat ze weer zijn dichtgegroeid. Open plekken zijn een onderdeel van de bossuccessie. Ze zijn dan enige tijd geschikt voor soorten van open bos, waarna de successie doorgaat richting een gesloten bos. In deze successie is ook de struweelfase van belang voor specifieke soorten. Open plekken wandelen door het bos en worden dus steeds op nieuwe plekken gemaakt. Voor vellingen die gericht zijn op omvorming naar een ander grondgebruik dan bos kan deze Gedragscode daarom niet worden toegepast en is in beginsel een ontheffing nodig. Dit geldt ongeacht de oppervlakte waar het om gaat.

Groepenkap tot maximaal 0,5 hectare

Voor groepenkap kan deze gedragscode worden toegepast tot kapvlaktes van maximaal 0,5 ha. Hiermee wordt ruimte geboden aan soorten die bij bosecosystemen horen en die afhankelijk zijn van open plekken. Kap groter dan 0,5 ha kan uit oogpunt van soortenbescherming een grotere ecologische impact hebben, zodat dan een specifieke beoordeling gewenst is via een ontheffingsprocedure.

‘Schermkap’ tot maximaal 2 hectare

Een tussenvorm tussen uitkap en grootschalige vlaktekap is ‘schermkap’. Hierbij wordt bij het kappen een ‘scherm’ van bomen in stand gelaten dat zorgt voor zaadmateriaal, voor schaduwwerking op de grond en voor een gunstig klimaat voor het opkomen en ontwikkelen van nieuwe bomen. Dit scherm wordt vervolgens gefaseerd verkleind, om de nieuwe vegetatie geleidelijk optimale ontwikkelingsmogelijkheden te geven.

Foto: Joke Winkelman

De Gedragscode kan worden toegepast voor schermkap tot maximaal 2 ha. Ook hier geldt dat bij schermkap groter dan 2 ha de ecologische impact uit oogpunt van soortenbescherming zodanig groot kan zijn dat een specifieke beoordeling daarvan gewenst is via een ontheffingsprocedure.

Na de eerste vellingsronde blijft een scherm met ten minste 15 m²/ha grondvlak behouden. Wanneer het scherm daarna in verschillende vellingsrondes gefaseerd wordt teruggebracht, mag het grondvlak van het scherm tot tien jaar na de eerste vellingsronde niet kleiner worden dan 7,5 m²/ha.

Schermkap kan ook in combinatie met kleinschalige groepenkap worden toegepast.

Zowel bij groepenkap als schermkap geldt, bij de toepassing van deze gedragscode, dat op ieder moment maximaal 30% van het bos in verjonging mag zijn (details zie maatregel 17).

6.2 Soorten

De Gedragscode is van toepassing op nagenoeg alle soorten die op grond van de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wet natuurbescherming beschermd zijn en die in bossen kunnen voorkomen. Deze staan vermeld in bijlage B. Enkele beschermde soorten die slechts zeer weinig voorkomen en waarvoor maatregelen niet volstaan vallen niet onder de Gedragscode. Het gaat om de vuursalamander, geelbuikvuurpad, vroedmeesterpad, knoflookpad en (verblijfplaatsen van) de wolf en de lynx. In Natura2000-beheerplannen kunnen hiervoor gebiedspecifieke maatregelen worden opgenomen.

Voor groepenkap, schermkap en bodembewerking geldt dat deze werkzaamheden een tijdelijke verandering van het leefgebied van soorten teweegbrengen. De gedragscode verleent voor deze werkzaamheden bij overtreding van verbodsbepalingen en onder voorwaarde van opvolgen van de gedragsregels, alleen vrijstelling voor de volgende soorten: Steenuil, kerkuil, buizerd, havik, slechtvalk, huismus, gierzwaluw, ooievaar, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gladde slang, ringslang, adder, alpenwatersalamander, vinpootsalamander, kamsalamander, levendbarende hagedis, zandhagedis, hazelworm, rugstreepd, heikikker, poelkikker en boomkikker.

De algemene maatregelen zijn van toepassing op alle onder de Gedragscode vallende soorten zoals aangegeven in Bijlage B. Het gaat bijvoorbeeld om het voorschrift om bij vellingswerkzaamheden te zorgen voor een zo kort mogelijke doorlooptijd ten behoeve van het zo veel mogelijk voorkomen van verstoring van beschermde soorten. Ook geldt algemeen de verplichting om bij de voorbereiding en uitvoering van boswerkzaamheden de benodigde zorgvuldigheid met betrekking tot de flora en fauna in acht te nemen. Wanneer deze algemene maatregelen worden uitgevoerd wordt daarmee tevens voldaan aan de wettelijke zorgplicht ten aanzien van de niet beschermde planten- en diersoorten. Hieronder valt ook behoud van karakteristieke paddenstoelen die kenmerkend zijn voor bepaalde typen bos. Daarnaast bevat de Gedragscode een aantal specifieke maatregelen voor specifieke soorten, zoals bijvoorbeeld voor de das of bosmieren. Zie hierover ook de toelichting in hoofdstuk 9.

6.3 Typen werkzaamheden

Wat betreft de boswerkzaamheden die met toepassing van deze gedragscode kunnen worden uitgevoerd wordt in de eerste plaats gedacht aan het vellen van bomen. Maar ook andere reguliere boswerkzaamheden die mogelijk schade zouden kunnen toebrengen aan flora en fauna kunnen worden uitgevoerd met toepassing van deze gedragscode.

De Gedragscode is van toepassing op de volgende werkzaamheden:

- vellen (inclusief omtrekken) van bomen en struiken;
- bewerken van gevelde bomen (aftoppen, snoeien of afkorten) in de opstand;
- verplaatsen van gevelde bomen of boomdelen naar bospaden en boswegen;
- machinaal opsnoeien van staande bomen (motorzaag);
- machinale bodembewerking ten behoeve van bosverjonging;
- machinaal aanplanten van bomen of struiken;
- machinaal rooien (inclusief wortels) of maaien van vegetatie, bijvoorbeeld met bosmaaier of motorzeis;
- verleggen van bestaande onverharde recreatieve routes. Het gaat hierbij om zeer lokale ingrepen, zoals het verleggen van een pad dat door een omgevallen boom niet

begaanbaar is, of het verleggen van een pad vanwege de nabijheid van burchten of andere verstoringsevoelige habitats.

- plaatsing van tijdelijke bouwsels noodzakelijk voor de uitvoering van tijdelijke boswerkzaamheden (zoals een schaftkeet)
- afvoeren van houtstapels of biomassa langs boswegen;
- chippen van hout langs de bosweg.

Wanneer het gaat om (andere) boswerkzaamheden die met gepaste zorgvuldigheid worden uitgevoerd op een dusdanig weinig versturende wijze dat in redelijkheid verwacht mag worden dat die niet leiden tot overtreding van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming (hoofdstuk 3 Soortbescherming), dan kan de algemene zorgplicht van gedragsregel 1 volstaan. Als zodanig kunnen worden beschouwd:

- uitvoeren van monitoring, inventarisatie en boomveiligheidscontrole;
- houtmeting;
- uitvoeren van toezicht en handhaving;
- markeren van bomen (blessen), flora- en fauna-elementen, werkpaden en houtstapelplaatsen;
- onderhoud aan weglichaam en berm van bospaden en -wegen;
- handmatig rooien, kneuzen of breken van vegetatie, bijvoorbeeld met (elektrische) handzaag of schaar;
- op snoeien van staande bomen met handgereedschap;
- aanplanten van bomen en struiken met handgereedschap;
- afkorten en stapelen van stammen aan bospaden of -wegen;
- plaatsen, wegnemen of onderhouden van recreatieve voorzieningen, zoals routepalen, informatieborden en banken;
- plaatsen, wegnemen of onderhouden van afrastering;
- plaatsen, wegnemen of onderhouden van preventiemiddelen tegen wildschade, zoals plantkokers;

Wanneer zulke boswerkzaamheden met gepaste zorgvuldigheid worden uitgevoerd, dan kunnen zij mogelijk het hele jaar worden uitgevoerd zonder dat er extra voorzorgsmaatregelen of een ontheffing nodig zijn. Wanneer hierover geen zekerheid bestaat, wordt daarover advies ingewonnen van een ecologisch deskundige, die zo nodig de locatie controleert. Een overtreding moet te allen tijden worden voorkomen door zorgvuldig te werken. Indien verwacht kan worden dat de werkzaamheden mogelijk tot een overtreding van een verbodsverbepaling leiden, dient een ontheffing te worden aangevraagd.

Normaal gebruik van wandel- en fietspaden worden niet onder de gedragscode als verstoring beschouwd.

7 Inventariserend onderzoek en het werkprotocol bosbeheer

Om tijdens het werken zorgvuldig om te gaan met beschermde soorten is vooraf onderzoek noodzakelijk. Dit gebeurt in drie stappen:

Stap 1: vooronderzoek

Stap 2: terreinbezoek

Stap 3: opstellen werkprotocol bosbeheer

Hieronder staat per stap benoemd welke handelingen moeten worden uitgevoerd.

Stap 1: vooronderzoek

Deze stap wordt uitgevoerd door een ecologisch deskundige en bestaat uit een bureaustudie waarin in kaart gebracht wordt welke beschermde soorten mogelijk in het werkgebied aanwezig kunnen zijn. Dit houdt in dat gegevens worden verzameld uit alle beschikbare informatiebronnen, zoals de SNL-monitoring, de Nationale Databank Flora en Fauna, beheerplannen, eigen inventarisatiegegevens en dergelijke, met als doel om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van het werkgebied. Er dient gebruik te worden gemaakt van de meest recente inventarisatiegegevens die beschikbaar zijn en die bovendien maximaal niet ouder dan zes jaar mogen zijn, aansluitend bij de frequentie van de gegevensverzameling in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Voor inventarisaties uit andere bronnen zoals een quickscan of de NDFF, worden de meest recent beschikbare gegevens gehanteerd, maar niet ouder dan vijf jaar. Bij zeldzame soorten mogen ook oudere gegevens dan vijf jaar kunnen worden gebruikt als bewijs voor voorkomen in een gebied, omdat zeldzame soorten niet elk jaar waargenomen worden.

Stap 2: terreinbezoek

Met de in stap 1 verzamelde informatie wordt een terreinbezoek afgelegd door een ecologisch deskundige. Geïnventariseerd worden de in het werkgebied aanwezige flora- en fauna-elementen die bij het uitvoeren van de boswerkzaamheden moeten worden ontzien of beschermd. Voor het terreinbezoek wordt een optimaal moment gekozen uit oogpunt van waarneembaarheid van soorten en elementen. Afhankelijk van de te verwachten soorten kan het voorkomen dat er meerdere terreinbezoeken nodig zijn.

Stap 3: opstellen werkprotocol bosbeheer

Het werkprotocol bosbeheer is een gezamenlijk document van de ecologisch deskundige, de beheerder en de aannemer. De ecologisch deskundige vult de inventarisatiegegevens uit stap 1 en 2 in en vult in welke gedragsregels uit hoofdstuk 10 moeten worden nageleefd, zodat er op zorgvuldige wijze met de aanwezige beschermde soorten wordt omgegaan. De beheerder en aannemer leggen in het werkprotocol bosbeheer de onderlinge afspraken vast omtrent planning en uitvoering. In bijlage A is een model opgenomen dat wordt gebruikt bij het opstellen van het werkprotocol bosbeheer.

Het werkprotocol bosbeheer bestaat uit vijf delen:

Deel 1. Werkaanduiding

Deel 2. Te beschermen soorten en/of elementen

Deel 3. Gedragsregels die dienen te worden toegepast

Deel 4. Afspraken tussen beheerder en aannemer

Deel 5. Aanvullend rapport

Kaartmateriaal en markeringen

De uitkomsten van de inventarisaties worden aangeduid op goed kaartmateriaal. Daar waar geen kaartmateriaal aanwezig is wordt een nauwkeurige schriftelijke beschrijving gegeven van de locatie in het bos. Bij kleinere gerichte kapwerkzaamheden kan worden volstaan met markeringen in het veld. De markeringen in het terrein moeten deugdelijk zijn, zodat zij niet voortijdig verloren gaan. In het werkprotocol bosbeheer (deel 2) wordt een beschrijving opgenomen van hoe de markeringen in het veld zijn uitgevoerd, bijvoorbeeld: nestbomen inclusief beschermingszones zijn met lint gemarkeerd. Van belang is dat voor de aannemer en zijn medewerkers duidelijk is wat de betekenis is van markeringen, welke terreindelen niet betreden mogen worden en welke natuurelementen gespaard moeten worden.

Uitvoering van de werkzaamheden

Het werkprotocol bosbeheer is aanwezig op de werklocatie. Indien een toezichthouder hierom vraagt, moeten ook de onderliggende inventarisatiegegevens kunnen worden nagestuurd.

Aanvullend rapport

Het kan voorkomen dat er onverwacht situaties ontstaan die niet zijn opgenomen in het werkprotocol. Dit staat uitgelegd in hoofdstuk 8. Hiervoor is deel 5. Aanvullend rapport van het werkprotocol bosbeheer bedoeld.

Documentatieplicht

Het werkprotocol bosbeheer, het kaartmateriaal en de onderliggende inventarisatiegegevens worden minimaal twee jaar bewaard door de beheerder.

8 Aanvullend rapport

Bij toepassing van deze gedragscode kan het voorkomen dat tijdens de uitvoering van werkzaamheden beschermde soorten dan wel elementen worden aangetroffen die eerder tijdens inventarisaties of terreinbezoek over het hoofd zijn gezien en waar rekening mee moet worden gehouden. Wanneer dat het geval is worden de werkzaamheden op de betreffende locatie per direct stopgezet. Indien er nog geen overtreding is begaan en er kan gehandeld worden overeenkomstig daarvoor geldende gedragsregels door het ontzien van de betreffende soort of element op die plek alsook in het geval de betreffende soort onder de werking van de gedragscode valt, dan kan het werk doorgang vinden. Dit wordt besproken met een ecologische deskundige en wordt vastgelegd in een aanvullend rapport. Hiervoor kan deel 5 van het Werkprotocol bosbeheer worden gebruikt. Hierbij wordt aangegeven welke gedragsregels zijn toegepast. Indien niet aan deze randvoorwaarden kan worden voldaan en voortzetting van de werkzaamheden ter plaatse wel wenselijk wordt geacht, kan het werk pas na een verkregen ontheffing worden hervat. Zie ook punt 29, hoofdstuk 10. In het geval er al sprake is van een overtreding of vernieling en daarmee reeds afgeweken is van de gedragscode moet ook contact op worden genomen met het bevoegd gezag. Het aanvullend rapport is steeds beschikbaar voor het toezicht op de naleving van de wet. Desgevraagd krijgt een handhavende instantie inzage in het document of een kopie daarvan.

Wanneer niet aan de hiervoor vermelde voorwaarden kan worden voldaan moet een ontheffing op grond van artikel 3.3, 3.8 en/of 3.10 van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd.

9 Toelichting gedragsregels

In dit hoofdstuk wordt besproken hoe de Gedragscode bescherming biedt aan soorten die behoren tot de diverse soortgroepen. De uiteindelijke concretisering hiervan vindt plaats door de gedragsregels in hoofdstuk 10. De cijfers tussen haakjes verwijzen naar die gedragsregels. Door naleving van de bedoelde gedragsregels wordt afdoende bescherming geboden aan alle beschermde soorten in de betreffende soortgroepen. Indien volgens deze gedragscode wordt gewerkt hebben deze gedragsregels een bindend karakter.

9.1 Algemene maatregelen

Bij de bescherming van soorten staat voorop dat boswerkzaamheden zelf nodig zijn om een gevarieerd bos te ontwikkelen en in stand te houden met allerlei ontwikkelingsstadia van open plekken tot oude bosgedeelten, zodat het geschikt wordt en blijft voor deze soorten, die vaak afhankelijk zijn van verschillende ontwikkelingsstadia in hun leefgebied. De schaal van de boswerkzaamheden in verhouding tot de bosoppervlakte in een gebied is in het algemeen gering zodat het leefgebied van soorten niet wezenlijk wordt aangetast. Doordat het leefgebied van soorten intact blijft in de omgeving van de werkzaamheden, kunnen de betrokken soorten zich daarheen verplaatsen en daarna het niet-gespaarde weer bevolken (habitatbenadering).

Er is een aantal algemene maatregelen die voor een zorgvuldige bescherming van alle soorten zorgen. De beschermingsmaatregelen worden, wanneer van toepassing en nodig, in het Werkprotocol bosbeheer nader uitgewerkt. Om verstoring te beperken

- wordt voor werkzaamheden gebruik gemaakt van de bestaande infrastructuur (20),
- hebben werkzaamheden een korte doorlooptijd (9)
- en is de velrichting van beschermde elementen als nestbomen, afgewend (12).

Wanneer voor soorten de meer algemene beschermingsmaatregelen volstaan, worden voor deze soorten geen extra maatregelen opgenomen.

Ten aanzien van boswerkzaamheden die over wat groter aaneengesloten oppervlakten plaatsvinden zijn er beperkingen aangegeven:

- Voor bosrandenbeheer (16) is als extra zorgvuldigheidseis aangegeven dat maximaal een kwart per jaar verspreid over het gebied mag worden afgezet (bij voorkeur maximaal 25 meter) en waarbij te allen tijde voldoende bosrand overblijft;
- Toepassing van groepenkap kan tot maximaal 0,5 hectare (17);
- Schermkap kan tot een oppervlakte van 2 hectare worden toegepast (17);

- Aanvullende beperkingen zijn uitgewerkt in gedragsregel 17.
- Hiermee wordt geborgd dat vogels en andere dieren van beschermde soorten afdoende mogelijkheid hebben om uit te wijken naar andere delen van het bos met vergelijkbare habitats.

De extra zorg voor bescherming concentreert zich verder vooral op het met maatregelen ontzien van rustplaatsen die permanent in gebruik zijn en voortplantingsplaatsen.

In beginsel loopt de broedperiode van 15 maart tot 15 juli (zie begrippen). Deze data zijn in zoverre flexibel dat bijvoorbeeld door een vroeg voorjaar de broedperiode in een bepaald jaar eerder kan beginnen. Ook een later begin is mogelijk, evenals een vroeger of later einde van de broedperiode. Het is aan gebruiker van de Gedragscode om dit te beoordelen, op basis van bij een ecologisch deskundige ingewonnen informatie, en om wanneer dat nodig is een andere begin- en/of einddatum voor de broedperiode te hanteren.

Wanneer werkzaamheden, zoals het vellen van houtopstanden of het ruimen van materiaal, niet uitgesteld kunnen worden omdat er acuut of op korte termijn gevaar is voor de openbare veiligheid of de volksgezondheid, kunnen deze werkzaamheden direct worden uitgevoerd. Voorbeelden van redenen voor uitvoering van dergelijke werkzaamheden zijn ijzel- en stormschade of massale bomensterfte door essentaksterfte wat zorgt voor onveilige situaties door hangend dood hout langs en over wegen en paden en in de nabijheid van huizen. In deze situatie is de Gedragscode niet van toepassing, maar is normaliter sprake van overmacht in noodtoestand. Zie ook maatregel 28.

9.2 Maatregelen voor vogels

Vogels hebben een groot leefgebied en zijn erg mobiel. Bosvogels zijn gedurende tenminste een deel van hun levenscyclus afhankelijk van bos. Het meest kwetsbaar zijn vogels als zij het bos gebruiken om te broeden. De variatie in voorkeur voor het type bos waar een nest gebouwd wordt is groot: de nachtzwaluw wil graag een grote open plek om te broeden, de sperwer een dicht bos in stakenfase en een zwarte specht een holte in een dikke boom. De variatie geldt ook voor het voedsel van vogelsoorten. Kortom, een gevarieerde vogelpopulatie wordt bevorderd door een gevarieerd bos, een doel van het bosbeheer.

Voor broedvogels geldt dat er in de broedperiode geen potentieel verontrustende boswerkzaamheden worden uitgevoerd (18).

De broedplaatsen van vogelsoorten die grote nesten maken waar meerjarig gebruik van wordt gemaakt, ook wel horsten genoemd, worden jaarrond beschermd (11). Dit geldt ook

voor vogels geschikte boomholten. Rond deze horstbomen en bomen met boomholten moeten voldoende bomen blijven staan om te voorkomen dat een element als hier bedoeld zijn functie kan verliezen.

Van bijzondere nestbomen wordt voldoende afstand gehouden (19). Een ecologisch deskundige bepaalt wat voldoende is. Bij het verleggen van recreatieve onverharde routes wordt ook rekening gehouden met verstoring gevoelige vogels met vaste verblijfplaatsen in horstbomen en holtebomen (26).

Sommige beschermde vogels zijn zeer lastig waar te nemen omdat ze moeilijk zichtbaar zijn, zoals de wespendif. Indien vermoed wordt dat zo'n soort aanwezig is in een bepaald gebied, en de horstbomen moeilijk te vinden zijn, wordt een specialist bij de inventarisatie ingeschakeld (4).

9.3 Maatregelen voor zoogdieren

Veel zoogdieren hebben een groot leefgebied en zoeken hun voedsel vaak ook buiten het bos zoals vleermuizen, dassen, reeën en vossen. Zij zijn dusdanig mobiel dat voor hun voedselvoorziening de habitatbenadering van toepassing is.

Een aantal grotere soorten als das, vos en bever graven of maken grote burchten die jarenlang bewoond worden. Deze worden ontzien tijdens de periode van hun voortplanting,

Rode eekhoorn. Foto: Mark Zekhuis/Saxifraga

door in de periode van december tot juli (das en vos) of van mei tot augustus (bever) niet dicht bij een burcht te werken (14). De eekhoorn maakt nesten van takken in boomkronen, deze bomen worden jaarrond beschermd als bijzondere nestboom (11). De hazelmuis en de eikelmuis zijn afhankelijk van struweelrijke bosranden die soms schaars aanwezig zijn. Waar deze soorten aanwezig zijn wordt niet gewerkt in struweelrijke bosranden tijdens de voortplantingsperiode van 1 maart tot 1 december en met het oog op de instandhouding van de habitat worden de bosranden gefaseerd afgezet, waarbij per jaar niet meer dan een kwart verspreid wordt afgezet en ervoor wordt gezorgd dat er voldoende struweel als leefgebied overblijft (16).

Holle bomen zijn van groot belang als kraam-, paar of winterverblijf voor verschillende soorten vleermuizen. Bomen met holtes (zowel dood als levend) worden daarom niet geveld (11), ongeacht of er sporen zijn van daadwerkelijk gebruik door vleermuizen. Rond deze bomen met holtes moeten voldoende bomen blijven staan om te voorkomen dat een element als hier bedoeld zijn functie kan verliezen.

Boomholten zijn ook van groot belang als rust- of voortplantingsplek voor boommarters. Holenbomen worden daarom niet geveld (11).

In het terrein aangetroffen kalveren van ree, edelhert of damhart worden ongemoeid gelaten (15). Door aanraken zullen de kalveren naar mensen ruiken en kunnen ze daardoor verstoten worden door het moederdier. De werkzaamheden worden zo uitgevoerd dat aangetroffen kalveren daar geen last van ondervinden.

Indien in het bos de wilde kat voorkomt worden mogelijke verblijfplaatsen zoals staande of liggende dode holle bomen ontzien (15).

Bij het lokaal verleggen van paden wordt er rekening gehouden met verstoringsgevoelige verblijfplaatsen van zoogdieren (26).

9.4 Maatregelen voor herpetofauna

Ook voor herpetofauna (amfibieën en reptielen) geldt in algemene zin een habitatbenadering. Slechts ten dele is hun exacte voorkomen vast te stellen. Het terreindekkend volledig inventariseren van overwinteringsplaatsen van reptielen is in de praktijk niet uitvoerbaar. Bij boswerkzaamheden worden broeihopen van ringslangen en bekende overwinteringsplekken van reptielen (12, 21, 25, 26) ontzien, zodat wordt voorkomen dat een element zijn functie kan verliezen.

Hazelworm. Foto: Edo van Uchelen/Saxifraga

Kap van bomen en het maken van openheid en open plekken in bos is gunstig voor deze soortengroep omdat het gaat om warmteminnende dieren, maar rijden met machines en bodembewerking zullen deze soorten lokaal tijdelijk kunnen aantasten. Naast de algemene zorgvuldigheidsmaatregelen zoals vaste werkpaden (20) wordt er extra zorgvuldigheid betracht waar met name rust- en overwinteringsplekken van amfibieën en reptielen te verwachten zijn. In deze herpetofauna zones gelden extra beperkingen ten aanzien van schaal en plek van maatregelen.

Voor de herpetofauna gelden een aantal algemene beperkingen. Deze beperkingen gelden voor het omtrekken van bomen (11), de inzet van bodembewerking (27), inzet van groepenkap (17), niet over dode bomen rijden met een diameter van 30 cm of meer (21), maatregelen voor bosbermen langs wegen en paden (16) en bij opslagplaatsen van hout en houtchips (24). Voor een breed in bos voorkomende soort als de hazelworm zijn de algemene beperkingen toereikend. Deze maatregelen zijn ook gunstig voor vrijgestelde soorten als de gewone pad. De hazelworm komt voor in bossen met een ondergroei van heide, bosbes, grassen (pijpestro, bochtige smeile, pitrus, helmgras, duinriet) en kruiden, en in open terreinen zoals genoemd bij het eerst streepje onder de beschrijving van herpetofaunazones.

Voor andere herpetofauna dan de hazelworm, indien ze in een gebied voorkomen, gelden bovenop de generieke maatregelen extra beperkingen in herpetofaunazones. Door de beperkingen in deze zones ontstaat geen schade aan de lokale populatie.

De herpetofauna zones omvatten de volgende terreindelen:

- boszones tot 300 meter grenzend aan reptielenhabitats, bijvoorbeeld heideterreinen, heischrale vegetaties, structuurrijke schraalgraslanden en open duin of hoogveenrestanten. Wanneer uitsluitend de zandhagedis voorkomt is 50 meter toereikend.
- boszones tot 350 meter grenzend aan bospoelen, vennetjes, waterlopen. Als alleen rugstreeppad voorkomt volstaat een zone van 200 meter;
- rabatbossen met ten minste periodiek waterhoudende greppels;
- natte bossen zoals broekbossen en vochtig oobossen

In deze zones zijn boswerkzaamheden nodig voor de genoemde doelen vanuit de daarvoor geldende wettelijke belangen (zie tabel paragraaf 5). Door een beperking van de omvang van de maatregelen blijft te allen tijde het overgrote deel van de oppervlakte ongemoeid. In deze bosdelen gaat het dan om extra beperkingen die zijn uitgewerkt in gedragsregels ten aanzien van het rijden met machines en plaatsing tijdelijke bouwsels (20, 21, 22), maatregelen bij vellen van bomen (11, 12, 17), bodembewerking (25, 26, 27) en opslagplaatsen voor hout en houtchips (24). Daarnaast zijn kapvlaktes aandachtsgebieden.

Een soort zoals de boomkikker is voor foerageergebied in veel bosgebieden afhankelijk van struweel langs bosranden. Dat is soms schaars aanwezig. Voor de instandhouding daarvan zal onderhoud moeten worden uitgevoerd. Om de boomkikker te ontzien tijdens zijn voortplanting en wanneer hij in het struweel aanwezig is wordt hier tussen 1 februari en 1 november niet gewerkt en met het oog op de instandhouding van de habitat worden de bosranden gefaseerd afgezet, waarbij per jaar niet meer dan een kwart verspreid over het gebied wordt afgezet (bij voorkeur in stukken van max. 25 meter) en ervoor wordt gezorgd dat er voldoende struweel overblijft (16).

9.5 Maatregelen voor insecten

Onder de te beschermen insecten bevinden zich een aantal vlindersoorten die sterk van structuurrijke bosranden afhankelijk zijn. Veel vlinders maar ook andere insecten zijn in een fase van hun leven afhankelijk van bloeiende planten. Die zijn meer aanwezig in open bossen of open bosranden. Voor het beheer daarvan zal met enige regelmaat ingegrepen moeten worden in het bos. Omdat deze bosranden vaak schaars aanwezig zijn wordt hier in het bosbeheer speciaal rekening mee gehouden: waar deze soorten voorkomen worden de bosranden gefaseerd afgezet waarbij per jaar niet meer dan een kwart wordt afgezet en ervoor wordt gezorgd dat er voldoende struweel in de vorm van bosranden als leefgebied overblijft (16). Bij eventuele bodembewerking wordt ervoor gezorgd dat er indien aanwezig

voldoende hengel, bosviooltjes, kamperfoelie en boswilg als waardplanten voor bedreigde vlindersoorten behouden blijft.

Diverse keversoorten leven in oude, vaak kwijnende of dode bomen. Daar waar vliegend hert of vermiljoenkever voorkomen worden daarom bijzondere keverbomen ontzien (11). Voor vliegend hert zijn dit kwijnende eiken (door schimmels aangetast). Voor de vermiljoenkever gaat het om staande of liggende dode bomen met schors, of nog levende bomen met dode zware takken met schors. De vermiljoenkever heeft een voorkeur voor populier, maar ook in een groot aantal andere soorten in niet te droge bossen kunnen ze aanwezig zijn. Het sparen van dode bomen met schors in gebieden waar vermiljoenkever voorkomt is daarom belangrijk. Ook in net omgezaagde dode bomen met schors kunnen zij zich vestigen en het is daarom van belang dat er na 1 maart geen bomen lang blijven liggen waar de kevers eieren in gaan afzetten en vervolgens afgevoerd worden (23).

Vermiljoenkever. Foto: Siga/Wikimedia Commons CC BY-SA 3.0

Bosmieren zijn over het algemeen gebaat bij variatie in de bosstructuur met open plekken, waarbij er ook zon op de bosbodem komt. Bosmiernesten spelen een belangrijke rol in veel bosesystemen. Broeihopen van bosmieren worden bij boswerkzaamheden beschermd (21,25,26). Bomen moeten van de broedhoop af worden geveld en takken mogen er niet op terecht komen (12).

9.6 Maatregelen voor planten

Veel vaatplanten zijn gebaat bij een open bos met voldoende licht en zijn in die zin dan ook gebaat bij vellingen. De beschermde soorten vaatplanten van bossen zijn zeer zeldzaam. Hun groeiplaatsen worden daarom ontzien (12, 21, 25). Voor zover het gaat om soorten waarvoor dit van belang is, worden de huidige standplaatsfactoren zoveel mogelijk behouden, bijvoorbeeld door het behoud van enkele schermbomen. Tonghaarmuts is een beschermde en zeer zeldzame mossoort die in jonge bossen op bomen kan voorkomen. Bomen met een bekende vindplaats, blijkend uit bijvoorbeeld NDFF data, worden ontzien. De schaal van werkzaamheden in een perceel met Tonghaarmuts wordt beperkt tot uitkap (11).

10 Gedragsregels

10.1 Algemene uitgangspunten

1. Zorgvuldigheid

- Bij de voorbereiding en uitvoering van boswerkzaamheden wordt de benodigde zorgvuldigheid met betrekking tot de flora en fauna in acht genomen.

2. Verantwoordelijkheid aannemer

- De aannemer is verantwoordelijk voor het adequaat uitvoeren van de in de Gedragscode en het bijbehorende werkprotocol bosbeheer beschreven maatregelen, ook wanneer deze in onderaanneming worden uitgevoerd.

3. Verantwoordelijkheid beheerder

- De beheerder is verantwoordelijk voor het toezicht op de toepassing van de Gedragscode door de aannemer.

10.2 Maatregelen tijdens de voorbereiding van werkzaamheden

4. Inventarisatie

- De beheerder zorgt ervoor dat vóór de aanvang van de boswerkzaamheden een inventarisatie door een ecologisch deskundige plaatsvindt van de aanwezige flora- en fauna-elementen die bij het uitvoeren van de boswerkzaamheden moeten worden ontzien of beschermd, waaronder de bewoonde nesten van alle vogelsoorten.
- Wanneer bekend is dat een vogelsoort moeilijk is te inventariseren (zoals bijvoorbeeld een wespandief) en in de afgelopen vijf jaar in een bepaald perceel heeft gebroed, of wanneer er concrete aanwijzingen zijn dat er een dergelijke soort in het terrein aanwezig is en de horstbomen zijn moeilijk vindbaar, wordt een ter zake deskundige ingeschakeld voor advies over de benodigde inventarisatie of om een aanvullende inventarisatie uit te voeren van eventueel aanwezige nesten van deze zeldzame soort.

5. Aanduiding van te beschermen elementen

- De beheerder zorgt ervoor dat de aannemer weet waar zich de flora- en fauna-elementen bevinden die bij het uitvoeren van de werkzaamheden moeten worden ontzien, door aanwijzing en/of deugdelijke markering in het terrein die niet voortijdig of tijdens de werkzaamheden verloren kan gaan. Dit geldt ook voor specifieke locaties waar beschermde flora- en faunasoorten voorkomen, zoals bijvoorbeeld hazelmuis,

vliegend hert en vermiljoenkever en bekende overwinteringslocaties van slangen.

- Een en ander wordt vastgelegd in het werkprotocol bosbeheer bij voorkeur met behulp van duidelijk kaartmateriaal, eventueel aangevuld met of (indien locatieaanduiding op kaart niet mogelijk is) vervangen door tekstuele beschrijvingen.

6. Aanvullende afspraken

- De beheerder maakt, aanvullend op de gedragsregels van deze gedragscode, met de aannemer afspraken over de wijze waarop de planning en de uitvoering van de werkzaamheden wordt afgestemd op de aanwezigheid van flora- en fauna-elementen die moeten worden ontzien en/of beschermd.
- De beheerder legt deze afspraken vast in het werkprotocol bosbeheer

7. Verstrekken werkprotocol bosbeheer

- De aannemer geeft zijn eventuele personeel en/of onderaannemers een kopie van het werkprotocol bosbeheer en zorgt ervoor dat het werkprotocol bosbeheer op het werk voorhanden is; het werkprotocol bosbeheer is in elk geval in alle machines en in de schaftgelegenheid beschikbaar.

8. Instrueren personeel

- De aannemer instrueert zijn personeel en/of onderaannemers hoe zij de werkzaamheden dienen uit te voeren conform de Gedragscode en de in het werkprotocol bosbeheer vastgelegde afspraken.

10.3 Algemene maatregelen tijdens de uitvoering van werkzaamheden

9. Korte doorlooptijd

- Vellingswerkzaamheden in een en hetzelfde vak/afdeling worden uitgevoerd in een doorlooptijd die zo kort is als redelijkerwijs mogelijk. Ditzelfde geldt voor uitsleepwerkzaamheden en andere verstorende werkzaamheden.

10. Niet aangeduide elementen

- Bij de werkzaamheden worden niet alleen de flora- en fauna-elementen die zijn vastgelegd in het werkprotocol bosbeheer ontzien, maar ook andere te beschermen flora- en fauna-elementen die tijdens de werkzaamheden worden aangetroffen. Zie ook de bepalingen rond het aanvullend rapport. Bijzondere alertheid daartoe is vereist wanneer nest indicierend gedrag van vogels wordt waargenomen en wanneer vogels worden aangetroffen die hun broedtijd hebben in de periode van de werkzaamheden.

10.4 Maatregelen bij vellen van bomen

Bescherming van flora- en fauna-elementen

11. Bomen die niet worden geveld

- Niet geveld worden:
 - bijzondere nestbomen en holenbomen; waarbij ook gelet wordt op holten aan de boomvoet en bomen waarin naar alle waarschijnlijkheid holle delen aanwezig zijn;
 - bomen waarin een bewoond nest is vastgesteld;
 - bomen die rondom een bijzondere nestboom, een boom met een bewoond nest of een holenboom staan; er dienen voldoende bomen te blijven staan om te voorkomen dat een element als hier bedoeld zijn functie kan verliezen;
 - bijzondere keverbomen in bosgebieden waar bekend is of aanwijzingen zijn dat er zich populaties vliegend hert en/of vermiljoenkever bevinden. Zie bij 9.5 nadere omschrijving van keverbomen;
 - binnen 25 meter van een bekende overwinteringsplekken van reptielen worden geen bomen omgetrokken
 - bomen waarop tonghaarmuts voorkomt.

12. Velrichting

- Bij vellingen in de nabijheid van bijzondere nestbomen, keverbomen, holenbomen of bomen met bewoonde nesten is de velrichting altijd van zulke bomen afgewend.
- De velrichting wordt zo gekozen dat er geen bomen of takken terecht komen op bosmiernesten, broeihopen of bekende overwinteringsplaatsen van reptielen en amfibieën, en/of op groeiplaatsen van beschermde plantensoorten, en dat er geen beschermde planten van de locatie verdwijnen door vallende bomen of takken.

13. Vellingsvrije zones

- Standaard binnen 50 meter van een bijzondere nestboom waarin zich een bewoond nest bevindt worden geen vellingswerkzaamheden uitgevoerd. Een ecologisch deskundige bepaalt wanneer in welk specifiek geval een grotere afstand moet worden aangehouden.

14. Burchten van dassen, vossen en bevers

- Werkzaamheden binnen een straal van twintig meter van een burcht welke is bewoond of als tijdelijke rust- of verblijfplaats dient, vinden slechts plaats in de periode van 1 juli tot 1 december (dassen- en vossenburchten) of 1 augustus tot 1 mei (beverburchten). Gebruik van rijdend materiaal binnen een straal van twintig meter van een burcht, binnen de bosopstand waar de burcht zich bevindt, dient zowel binnen als buiten de kwetsbare periode vermeden te worden. Bomen en ondergroei boven op de

Das. Foto: Luc Hoogenstein/Saxifraga

burcht en bij ingangen worden ontzien.

- De velrichting is daarbij altijd van de burcht afgewend.
- De ingangen dienen tijdens en na de werkzaamheden vrij te blijven.
- Er wordt gezorgd dat rondom de burcht voldoende beschutting overblijft en er wordt voorkomen dat takhout op wissels achterblijft.

15. Zoogdieren overig

- In het terrein aangetroffen kalveren van ree, edelhert of damhert worden ongemoeid gelaten. De werkzaamheden worden zo uitgevoerd dat aangetroffen kalveren daar geen last van ondervinden.
- In het geval er actief gebruikte verblijfplaatsen van de wilde kat in staande of liggende dode holle bomen in het bos aanwezig zijn worden deze ontzien.

Beperkingen ten aanzien van schaal en omvang

16. Bosranden en bosbermen

- In leefgebieden van de hazelmuis, eikelmuis, grote bosmuis, boomkikker of beschermde vlindersoorten (zie werkprotocol) worden struweel en struweelrijke bosranden gefaseerd afgezet, waarbij per jaar niet meer dan een kwart wordt afgezet verspreid over het gebied (bij voorkeur in stukken van 25 meter) en er bovendien voor wordt gezorgd dat voldoende struweel als leefgebied overblijft.

- In het werkprotocol bosbeheer geeft de ecologisch deskundige beargumenteerd aan wat in die specifiek terreinsituatie voor de aanwezige hazelmuis, eikelmuis, grote bosmuis, boomkikker en/of beschermde vlindersoorten voldoende overblijvend struweel is.
- In leefgebieden van de hazelmuis, de eikelmuis en de grote bosmuis worden in struweelrijke bosranden geen werkzaamheden uitgevoerd tussen 1 maart en 1 december.
- In leefgebieden van de boomkikker worden in en langs bosranden geen werkzaamheden uitgevoerd tussen 1 februari en 1 november.
- In het geval van bosranden langs water in leefgebied waar beschermde libellen voorkomen moet voldoende beschutting langs wateren in het gebied behouden blijven.
- In bosbermen mag per keer niet meer dan 50% van de houtige opslag worden verwijderd, noodzakelijk voor behoud van heide of grasachtige vegetatie indien dit door houtige opslag negatief wordt beïnvloed. De kruidachtige ondergroei (bv. vergraste heide) dient nagenoeg ongemoeid te blijven. De afgezette opslag dient van de vegetatie verwijderd te worden en afgevoerd of in het bos verwerkt

17. Groepenkap

- Groepenkap wordt beperkt tot maximaal 0,5 ha per locatie.
- In de zone tot 350 meter grenzend aan voorplantingswateren voor amfibieën en in natte bossen met waterlopen, ten minste periodiek waterhoudende greppels en in natte bossen zoals broek- en oibossen, is groepenkap alleen toegestaan op maximaal 5% van de totale bosoppervlakte in een jaar.
 - Voor een vorm van hakhoutbeheer geldt de 5% niet
 - Uitkap is wel toegestaan in deze zone.
 - In het geval er ten behoeve van instandhouding van de kwaliteit van voortplantingswater bomen weggehaald moeten worden is dat wel mogelijk.
 - Indien alleen de rugstreeppad voorkomt volstaat een zone van 200 meter, in plaats van 350 meter.
- Bij de lokatiebepaling voor een groepenkap worden in aanvulling op de andere maatregelen spaarzaam aanwezige drogere delen, waarvan aannemelijk is dat deze als overwinteringsplaats gebruikt worden, ontzien.
- Schermkap wordt beperkt tot vlaktes van maximaal 2 ha per locatie. Na de eerste vellingsronde blijft een scherm met ten minste 15 m²/ha grondvlak behouden (zie ook paragraaf 6.1). Wanneer het scherm daarna in verschillende vellingsrondes gefaseerd wordt teruggebracht, mag het grondvlak van het scherm tot tien jaar na de eerste vellingsronde niet kleiner worden dan 7,5 m²/ha; daarna gelden geen beperkingen

meer ten aanzien van het scherm. Tijdens de verschillende vellingen in de tijd onder een overblijvend scherm moet zoveel mogelijk structuur en specifieke elementen ten behoeve van de bosgebonden flora en fauna worden behouden. Denk aan staand en liggend dood hout, variatie in grootte van open plekken en gesloten en open opstanden

- Waar schermkap in combinatie met groepenkap wordt toegepast op een locatie zijn deze samen niet groter dan 2 ha en mag daarbinnen ten hoogste 0,5 hectare groepenkap worden toegepast. Na de eerste vellingsronde wordt ten minste 15 m²/ha grondvlak behouden.
- Bij zowel groepenkap als schermkap gelden de volgende voorwaarden:
 - op ieder moment is maximaal 15% van het bos als gevolg van deze ingrepen in verjonging, en voor bosjes kleiner dan 5 ha is dit maximaal 30%; een bosopstand is in verjonging totdat de boomkronen elkaar raken op ten minste 60% van de oppervlakte.
 - Wanneer hazelworm voorkomt in bosterreinen kleiner dan 5 hectare:
 - is niet meer dan 10% van het oppervlak in verjonging.;
 - worden bomen met hollen/rottingsgaten (ook onderin) behouden. Deze kunnen met name voorkomen in oude grote bomen evenals breed uitgesteelde bomen. Dit soort waardevolle bomen ook nooit omlieren, maar bij noodzakelijke kap op 1,50 meter boven de grond afzagen.
 - bijzondere elementen worden beschermd zoals wordt beschreven in de daarvoor van toepassing zijnde gedragsregels.

10.5 Aanvullende maatregelen in de broedperiode

Onverminderd de overige gedragsregels gelden tijdens de broedperiode (zie definitie in begrippenlijst) de volgende extra gedragsregels.

18. Werkstop in alle bossen

- In de broedperiode worden géén boswerkzaamheden uitgevoerd in alle bostypen.
- Als enige uitzondering op deze regel kan in de periode tot 15 april nog wel hout uit het perceel worden verwijderd dat voor 15 maart geveld is, mits het niet om tak- of tophout gaat en er geen vermiljoenkever aanwezig is het betreffende gebied.

19. Overige vellingsvrije zones

- In de periode van 15 maart tot 15 april worden géén sleepwerkzaamheden uitgevoerd binnen een afstand van 25 meter van een boom die dient als vaste rust- of verblijfplaats van vleermuizen of boommarters.

10.6 Maatregelen bij inzet van rijdend materiaal

20. Gebruik vaste infrastructuur

- Bij werkzaamheden wordt gebruik gemaakt van een vaste infrastructuur van wegen, paden en sporen, voor zover aanwezig. Daar waar geen vaste infrastructuur aanwezig wordt in zijn algemeenheid zo min mogelijk bosbodem bereden.

Bescherming van flora- en fauna-elementen

21. Flora- en fauna-elementen die ontzien worden

- Er wordt niet gereden over:
 - bosmiernesten;
 - burchten;
 - groeiplaatsen van beschermde plantensoorten of zeldzame waardplanten voor beschermde vlinders;
 - broeihopen of bekende overwinteringsplaatsen van reptielen en amfibieën; er wordt minimaal 10 meter afstand in acht genomen;
 - reeds aanwezige liggende dode bomen dikker dan 30 cm
 - boomvoeten van eikenbomen waar vliegend hert voorkomt

Foto: Joke Winkelman

22. Te ontziene bosdelen

- In alle herpetofaunazones geldt:
 - Er wordt niet gereden over open plekken (inclusief kapvlaktes), kleinschalig reliëf en structuurrijke bosranden. Een ecologisch deskundige kan bij uitzondering bepalen in welke situaties dit wel mogelijk is.
 - Er wordt te allen tijde niet gereden over ten minste 70% van het terrein. Er wordt altijd met tracks gewerkt.
 - In kapvlaktes waar inplant noodzakelijk is zijn de hiervoor noodzakelijke rijbewegingen wel mogelijk
- De ecologisch deskundige geeft aan waar tijdelijke bouwsels nodig voor uitvoering bosbeheer geplaatst moeten worden

23. Afvoeren gezaagde boomstammen

- Bij vastgestelde of vermoedde aanwezigheid van vermiljoenkever mogen in de periode tussen 1 maart en 15 maart gekapte nog af te voeren boomstammen maximaal 4 dagen na afronding van de velling blijven liggen alvorens te worden afgevoerd.
- Indien dode staande bijzondere keverbomen vanwege veiligheid moeten worden gekapt of omgehaald dan blijven deze in het bosgebied achter, zo mogelijk in zo groot mogelijke delen (en dikke stammen niet korter dan 2 m) om als leefplek voor vermiljoenkever behouden te blijven als deze soort aanwezig is.
- Indien dode bomen meer dan een half jaar in het bos liggen worden ze in herpetofauna zones niet afgevoerd.

24. Opslagplaatsen hout en houtchips

- Houtchips en takhout op opslagplaatsen moeten bij voorkeur dezelfde winter als ze worden geproduceerd worden afgevoerd. Als dit soort opslagplaatsen na 15 maart nog aanwezig zijn dan dienen deze ontoegankelijk¹ te worden gemaakt voor herpetofauna.
- De ecologische deskundige geeft aan waar in herpetofaunazones houtstapels geplaatst mogen worden, met als doel waardevolle terreindelen voor herpetofauna te ontzien.

¹ Het scherm moet 60 cm hoog zijn met overstekende rand of 80 cm zonder overstekende rand. Het scherm moet voldoende glad zijn met een vegetatievrije randzone. Het gaat steeds om het ontoegankelijk zijn van de opslagplaats.

10.7 Maatregelen bij bodembewerking

Bescherming van flora- en fauna-elementen

25. De volgende flora en faunaelementen in het bos worden ontzien bij bodembewerking:

- Locaties van beschermde plantensoorten of waardplanten voor beschermde vlinders. Bij eventuele bodembewerking wordt ervoor gezorgd dat er indien aanwezig voldoende hengel, bosviooltjes, kamperfoelie en boswilg als waardplanten voor bedreigde vlindersoorten behouden blijft.
- Bosmiernesten, burchten, broeihopen en bekende winterverblijfplaatsen van herpetofauna worden ontzien.
- In herpetofauna zones (voor amfibieën 350 meter (indien alleen rugstreeppad voorkomt 200 meter), voor reptielen 300 meter, indien alleen zandhagedis voorkomt 50 meter) is klepelen of een andere vlaktegewijze methode van bodembewerking toegestaan op maximaal 5% van de oppervlakte. Altijd geldt maatregel 27 op deze oppervlakte waar per locatie maar 50% aan bodembewerking wordt gedaan. Wanneer bij spaarzaam aanwezige drogere delen aannemelijk is dat dit als overwinteringsplaats gebruikt wordt, worden deze ontzien.

26. Verleggen van bestaande onverharde recreatieve routes in bos

- Bij het verleggen van bestaande recreatieve routes in bos worden groeiplaatsen van beschermde plantensoorten, bosmiernesten en bekende overwinteringsplaatsen van herpetofauna ontzien.
- Het verleggen van bestaande recreatieve routes vindt plaats buiten het broedseizoen.
- Bij de verlegging van het pad wordt voldoende afstand gehouden tot burchten, holtebomen en horstbomen om verstoring door gebruik te voorkomen (grotere afstand dan bij de oude route).

Beperking ten aanzien van tijdstip, schaal en omvang

27. Bodembewerking vindt alleen kleinschalig plaats

- Bodembewerking vindt niet plaats in de broedperiode
- Bodembewerking in de minerale bodem gebeurt slechts pleks- of strooksgewijs in het kader van werkzaamheden als wortelkluiten verwijderen, uitgraven van exoten, het planten/verjongen van bomen of voor andere voorzieningen als plaatsen en verwijderen van palen en hekwerk.
- Bodembewerking in de vorm van klepelen of vergelijkbare methoden wordt beperkt tot de strooisel- en vegetatielaag en alleen pleks/strooksgewijs en/of tot maximaal 50% van het totaaloppervlak niet groter dan 0,5 hectare.

10.8 Onvoorziene omstandigheden

28. Gevaar voor volksgezondheid en openbare veiligheid

- Wanneer werkzaamheden, zoals het vellen van houtopstanden of het ruimen van materiaal, niet uitgesteld kunnen worden omdat er acuut of op korte termijn gevaar is voor de openbare veiligheid of de volksgezondheid, kunnen deze maatregelen direct worden uitgevoerd. In deze situatie is de Gedragscode niet van toepassing, maar is normaliter sprake van overmacht in noodtoestand.

29. Onverwachte beschermde soorten

- Wanneer tijdens de uitvoering onverwachts een beschermde soort of element wordt aangetroffen dan worden de werkzaamheden op de betreffende locatie direct gestopt. Wanneer nog geen overtreding is begaan en indien gewerkt kan worden met de betreffende gedragsregels, het element of de soort kan worden ontzien en de soort onder de gedragscode valt, kan het werk worden voortgezet. Dit wordt besproken met een ecologische deskundige en wordt vastgelegd in een aanvullend rapport (Deel 5 werkprotocol bosbeheer). Hierbij wordt aangegeven welke gedragsregels zijn toegepast.
- Wanneer voortzetting van de werkzaamheden niet kan omdat niet voldaan kan worden aan bovenstaande randvoorwaarden en voortzetting wel wenselijk wordt geacht, dient een ontheffing te worden aangevraagd bij de provincie. Zo nodig kan de provincie worden verzocht om die aanvraag met spoed te behandelen.
- Wanneer voortzetting van de werkzaamheden niet kan omdat niet voldaan kan worden aan bovenstaande randvoorwaarden, kan zo nodig een ontheffing worden aangevraagd bij de provincie. Dit is het geval wanneer een beschermde soort niet onder de gedragscode valt. Zo nodig kan de provincie worden verzocht om die aanvraag met spoed te behandelen.

11 Alternatievenafweging

Uitkap, groepenkap en schermkap zijn vormen van kap die ingezet kunnen worden in het bosbeheer. Het doel dat wordt beoogd bepaalt welke vorm kan worden toegepast. Hieronder worden doelen opgesomd waarbij uitkap niet tot het gewenste resultaat leidt, zodat daarbij voor groepenkap en/of schermkap kan worden gekozen. Daarbij wordt aangegeven welk wettelijk belang is gemoeid met het betreffende doel.

- **Stimulering gewenste bosontwikkeling**

Met groepenkap en schermkap kan de bescherming en ontwikkeling worden gestimuleerd van bijvoorbeeld bossen met lichtboomsoorten en de bijbehorende flora en fauna (wettelijk belang 1 en 2, zie hoofdstuk 5). Voorbeeld: in een aantal Natura2000 habitattypen is de aanwezigheid van eiken een belangrijke voorwaarde. Om voldoende verjonging van eik te bewerkstelligen zijn open plekken van belang met voldoende licht op de bodem. Bij uitkap worden opgevallende plekken nog sterk beïnvloed door omringende bomen, en is er onvoldoende zonlicht voor de groei van eiken.

- **Variëren bosontwikkelingsfases**

Om de gewenste aanwezigheid van alle bosontwikkelingsfases en daarmee de natuurlijke habitats voor bosfauna en -flora in een bosgebied te bevorderen is het van belang om de open en jonge fase te stimuleren, en daarmee op termijn ook de opvolgende bosfases (wettelijk belang 1 en 2, zie hoofdstuk 5). Een belangrijk deel van de bosfauna- en flora is afhankelijk van de aanwezigheid van grotere open delen binnen het bos, bijvoorbeeld boompieper, boomleeuwerik, nachtzwaluw, geelgors, draaihals, en levendbarende hagedis.

- **Struweelontwikkeling**

Stimuleren van zoom/struweelontwikkeling op open plekken in het bos die habitats vormen voor bosfauna en -flora (wettelijk belang 1 en 2, zie hoofdstuk 5). Struwelen zijn bijvoorbeeld geschikt leefgebied voor kleine ijsvogelvinder en boomkikker. Met het maken van open plekken wordt struweelvorming gestimuleerd en wordt het potentiële leefgebied voor de genoemde soorten uitgebreid.

- **Bosomvorming**

Bosomvorming/ontwikkeling naar andere boomsoorten zoals van exoten in natuurbos naar PNV (potentieel natuurlijke vegetatie) soorten vergt een stevigere ingreep dan individuele bomen weghalen (wettelijk belang 1, 2, 3 en 4, zie hoofdstuk 5).

Voorbeeld: vanuit het belang van het behoud van het bos en de openbare veiligheid (brandgevaar) kan op bepaalde locaties omvorming van naalddhout naar loofhout gewenst zijn. Groepenkap kan hiervoor effectief worden ingezet.

In al deze situaties leidt uitkap niet tot het gewenste doel. Ook het niet uitvoeren van enige vorm van bosbeheer is geen goed alternatief voor groepenkap en schermkap. Dit leidt tot natuurlijke, maar uniforme en soortenarme bossen waar weliswaar een aantal soorten van profiteert, maar waar voor veel beschermde soorten geen plek is. In dit soort uniforme bossen krijgen soorten die open plekken nodig hebben als onderdeel van hun leefgebied pas een kans wanneer zich een vorm van verstoring voordoet. Dat is een van de redenen voor uitvoering van groepenkap en schermkap om deze open plekken te creëren. Met uitkap kan worden gestuurd naar een ongelijk jarig bos met allerlei flora en fauna die daarvan profiteren. Maar juist voor het behouden en stimuleren van soorten die profiteren van open plekken is het niet effectief.

Planning

- Belangrijkste afweging waar het gaat om ontzien van beschermde soorten bij de uitvoering van groepenkap en schermkap is het gekozen tijdstip. Buiten het broedseizoen werken is optimaal. Hiermee worden alle beschermde soorten die dan in het bos voorkomen in hun meest kwetsbare periode ontzien.
- Daarnaast worden de werkzaamheden zo gelokaliseerd dat er altijd voldoende uitwijkmogelijkheden zijn voor beschermde soorten. Hiervoor gelden percentages van het totale bosgebied dat maximaal in verjonging mag zijn.

Werkwijze en locatie

- Bij de werkwijze is de belangrijkste afweging het kiezen van de juiste voorzorgsmaatregelen in relatie tot de aangetroffen beschermde soorten. Zijn er veel beschermde soorten aanwezig dan beperkt dat de mogelijkheden voor activiteiten. Zijn er weinig beschermde soorten aanwezig dan is er meer ruimte voor activiteiten, maar altijd binnen de geldende maatregelen
- De belangrijkste afweging als het gaat om de uitvoering van groepenkap is de schaal. Voor groepenkap kan deze gedragscode worden toegepast tot kapvlaktes van maximaal 0,5 hectare. Het maken van kapvlaktes groter dan 0,5 ha kan uit oogpunt van soortenbescherming een relatief grotere ecologische impact hebben, zodat dan een specifieke beoordeling gewenst is via een ontheffingsprocedure.
- Er wordt gewerkt met vaste uitrijpaden om zoveel mogelijk bodemoppervlak te ontzien. Afhankelijk van de bodem (kwetsbare natte bodems of drogere bodems) wordt een keuze gemaakt voor inzet van materieel.

- Bepaalde elementen (bijzondere nestbomen, holenbomen, keverbomen) blijven altijd staan inclusief een aantal bomen eromheen (alleen bij bijzondere nestbomen en holenbomen) die als buffer dienen zodat de bijzondere boom zelf zijn functie niet verliest.
- Burchten worden ontzien en er geldt altijd een bepaalde straal om de burcht heen waar geen activiteiten mogen plaatsvinden.
- In herpetofaunazones rond voortplantingswateren van amfibieën is groepenkap toegestaan op maximaal 5 % van de oppervlakte.
- Een tussenvorm tussen uitkap en groepenkap is ‘schermkap’. Hierbij wordt bij het kappen een ‘scherm’ van bomen in stand gelaten dat zorgt voor zaadmateriaal, voor schaduwwerking op de grond en voor een gunstig klimaat voor het opkomen en ontwikkelen van nieuwe bomen. Gewoonlijk zal zo’n scherm gefaseerd worden verkleind, om de nieuwe vegetatie geleidelijk optimale ontwikkelingsmogelijkheden te geven.
- Schermkap kan onder de Gedragscode worden toegepast op een oppervlakte tot maximaal 2 ha. Ook hier geldt dat bij schermkap groter dan 2 ha de ecologische impact uit oogpunt van soortenbescherming zodanig groot kan zijn dat een specifieke beoordeling daarvan gewenst is via een ontheffingsprocedure. Na de eerste vellingsronde blijft een scherm met ten minste 15 m²/ha grondvlak behouden. Wanneer het scherm daarna in verschillende vellingsrondes gefaseerd wordt teruggebracht, mag het grondvlak van het scherm tot tien jaar na de eerste vellingsronde niet kleiner worden dan 7,5 m²/ha. Schermkap kan ook in combinatie met kleinschalige groepenkap worden toegepast.
- **Aanvullend voor schermkap:** Naast alle bomen die blijven staan vanwege het generiek ontzien van beschermde soorten en de bomen die het scherm vormen, worden aanvullend een aantal bomen uit het scherm gehandhaafd voor het behoud van structuurvariatie en habitats voor soorten.

Bodembewerking

Bodembewerking kan worden ingezet na een uitgevoerde groepenkap of schermkap. Bodembewerking wordt toegepast vanwege de volgende redenen en is daarbij gekoppeld aan de belangen zoals genoemd:

- De gewenste bosontwikkeling stimuleren in bossituaties waarbij specifieke boomsoorten zich niet verjongen door bijvoorbeeld een dichte grasmat of andere vegetatie. Deze activiteit is gericht op het realiseren van de natuurlijke habitats en de bijhorende flora en fauna (wettelijk belang 1 en 2, zie hoofdstuk 5).

- Kansen geven aan bossoorten die van een opener bodem afhankelijk zijn, zoals bijvoorbeeld veel bosmossen, of bosplanten die zich niet in dikke strooisellagen kunnen vestigen (wettelijk belang 1 en 2).
- De gewenste bosontwikkeling stimuleren in bossituaties waarbij (bij)planten van specifieke boomsoorten noodzakelijk is, maar het in die situatie niet goed mogelijk is door veel aanwezige takken of andere opslag (bijvoorbeeld braam) (wettelijk belang 1 en 2, zie hoofdstuk 5).

In bovengenoemde situaties is er geen alternatief om de gewenste doelen te halen.

Planning

- Belangrijkste afweging waar het gaat om ontzien van beschermde soorten bij de uitvoering van bodembewerking is het gekozen tijdstip. Buiten het broedseizoen werken is optimaal. Hiermee worden alle beschermde soorten die dan in het bos voorkomen in hun meest kwetsbare periode ontzien.

Werkwijze en locatie

- Bij de werkwijze is de belangrijkste afweging het kiezen van de juiste voorzorgsmaatregelen in relatie tot de aangetroffen beschermde soorten. Zijn er veel beschermde soorten aanwezig dan beperkt dat de mogelijkheden voor activiteiten. Zijn er weinig beschermde soorten aanwezig dan is er meer ruimte voor activiteiten, maar altijd volgens de daarvoor geldende maatregelen
- Beschermde plantensoorten worden altijd ontzien.
- Bodembewerking in de minerale bodem vindt slechts pleks- of strooksgewijs plaats in het kader van verwijderen van wortelkluiten, het uitgraven van exoten, het planten van bomen of voor het verwijderen of aanbrengen van andere voorzieningen als palen, hekwerk etc;
- Bodembewerking in de vorm van klepelen of vergelijkbare methoden ter stimulering van verjonging door verkleining van takken en het doorbreken van een dichte bodemvegetatie wordt beperkt tot de strooisel- en vegetatielaag en wordt alleen pleks/strooksgewijs uitgevoerd en slechts op een gedeelte van de oppervlakte, maximaal totaal 50%. Daarnaast gelden beperkingen in herpetofauna zones waar op maximaal 2,5% van de totale boszone bodembewerking mag worden toegepast.

Bijlage A: Werkprotocol soortenbescherming bosbeheer

Het werkprotocol bosbeheer of een kopie daarvan wordt (inclusief de bijbehorende kaarten en inventarisatielijsten die daar onderdeel van uitmaken), gerekend vanaf het moment waarop de werkzaamheden zijn beëindigd, ten minste twee jaar door de beheerder bewaard, teneinde ook op termijn aan te kunnen tonen dat zorgvuldig is gehandeld. Bij onvoorziene omstandigheden worden de werkzaamheden vastgelegd in een afwijkingsrapport (werkprotocol bosbeheer, deel 5). Ook deze wordt tenminste twee jaar door de beheerder bewaard.

De delen 1 t/m 4 van dit werkprotocol worden bosbeheer vóór aanvang van de werkzaamheden door de ecologisch deskundige en de beheerder ingevuld en door de beheerder ondertekend. Ook de aannemer ondertekent als blijk van ontvangst, kennisname en akkoord. Het werkprotocol bosbeheer wordt in tweevoud opgemaakt; beheerder en aannemer behouden elk een getekend exemplaar.

Deel 1. Werkaanduiding

► Volledige gebieds-/objectaanduiding:

.....

.....

.....

► Omschrijving van de uit te voeren werkzaamheden:

.....

.....

.....

.....

.....

► Wanneer worden de boswerkzaamheden uitgevoerd:

Aanvang werkzaamheden:

.....

Afronding werkzaamheden:

.....

Deel 2. Te beschermen soorten en/of elementen

► Titels / aantal bijbehorende kaarten met de te beschermen elementen:

► Te beschermen soorten en/of elementen:

	Locaties van nesten of voorkomens, gemarkeerd door beheerder	
	Gemarkeerd op kaart:	Aangewezen en deugdelijk gemarkeerd in het terrein:
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		

•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		

Bewoonde nesten van andere vogelsoorten		
•		
•		
•		
•		
•		
•		

Andere plant- of diersoorten of elementen die jaarrond worden ontzien:*aan te geven door de beheerder, op basis van specifieke omstandigheden ter plekke*

• Bijzondere nestbomen (zie 'begrippen')		
• Bijzondere keverbomen (zie 'begrippen')		
• Holenbomen (zie 'begrippen')		
• Vliegend hert		
• Vermiljoenkever		
• Dassen-, vossen- en beverburchten		
• Hazelmuis		
• Boomkikker		
• Eikelmuis		
• Bosparemoervlinder		
• Bruine eikenpage		
• Grote vos		
• Grote weerschijnvlinder		
• Iepenpage		
• Kleine ijsvogelvlinder		
• Sleedoornpage		
• Bosmiernesten		
• Broeihopen van reptielen		
• Overwinteringsplekken van reptielen		
• Bosboterbloem		
• Bosdravik		
• Geelgroene wespenorchis		
• Gladde zegge		

• Grote bosaardbei		
• Knollathyrus		
• Rood peperboompje		
• Steenbraam		
• Wolfskers		
• Zweedse kornoelje		
• Stofzaad		
• Tonghaarmuts		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
Overige elementen		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		
•		

Deel 3a. Gedragsregels die dienen te worden toegepast

Aan te vinken indien van toepassing

Gedrags-regel	Van toepassing	Bijzondere aanwijzingen / instructies
1 t/m 11	✓	
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		

(uiteraard kan de tekst op een extra blad worden vervolgd)

Deel 3b. Wettelijk belang

Wettelijk belang	Van toepassing	Toelichting
Ter bescherming van de (wilde) flora en fauna	✓	
In stand houden van natuurlijke habitats		
Ter voorkoming van ernstige/ belangrijke schade aan bossen		
In het belang van openbare veiligheid en de volksgezondheid		
Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van economische redenen		

[illegible]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(uiteraard kan de tekst op een extra blad worden vervolgd)

Ecologisch deskundige die de advisering/begeleiding voor dit werkprotocol bosbeheer heeft verzorgd:

Naam

Contact via

Datum / data terreinbezoek:

BEHEERDER:

Datum

Plaats

Naam

Handtekening

AANNEMER:

Datum

Plaats

Naam

Handtekening

Deel 5. Aanvullend rapport

Het aanvullend rapport wordt voor het volgende doeleinde gebruikt:

De ecologisch deskundige dient het aanvullend rapport gebruiken voor een advies wanneer tijdens de werkzaamheden onverwachte soorten e.a. worden aangetroffen. De deskundige geeft daarin aan of het mogelijk is om de werkzaamheden voort te zetten zonder dat dit leidt tot ecologische schade voor de aangetroffen soort en zo ja, welke werkwijze daarbij nodig is; zie gedragsregel 29.

Het aanvullend rapport wordt tenminste twee jaar door de beheerder bewaard.

► **Beschrijving aanvulling en daarmee verband houdende maatregelen / werkwijze:**

.....

.....

.....

.....

(uiteraard kan de tekst op een extra blad worden vervolgd)

Ecologisch deskundige die de advisering/begeleiding voor dit aanvullend rapport heeft verzorgd:

Naam

.....

Contact via

.....

BEHEERDER:

Datum

.....

Plaats

.....

Naam

.....

Handtekening

.....

AANNEMER:

Datum

.....

Plaats

.....

Naam

.....

Handtekening

.....

Bijlage B:

Overzicht bossoorten die onder de gedragscode vallen

Treft u deze soorten aan, dan dient u zorgvuldig de gedragsregels in deze code te volgen.

Het betreft soorten van artikel 3.1, 3.5 en 3.10 Wet natuurbescherming waarvoor geen algemene vrijstelling geldt en die in bossen aangetroffen kunnen worden

Let op: in geval groepenkap, schermkap en/of bodembewerking (bij activiteiten die kunnen leiden tot het overtreden van verbodsbepalingen) is het hanteren van de gedragscode slechts van toepassing voor:

- steenuil, kerkuil, buizerd, havik, slechtvalk, huismus, gierzwaluw, ooievaar,
- gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis,
- gladde slang, ringslang, adder, alpenwatersalamander, vinpootsalamander, kamsalamander, levendbarende hagedis, zandhagedis, hazelworm, rugstreepd, heikikker, poelkikker en boomkikker.

Voor alle andere vormen van bosbeheer geldt de soortenlijst op de volgende pagina.

Grote bosaardbei. Foto: Jasenka Topic/Saxifraga

Planten en mossen

Bergnachtorchis
Blaasvaren
Bosboterbloem
Bosdravik
Dennenorchis
Geelgroene wespenorchis
Gladde zegge
Grote bosaardbei
Karwijselie
Knollathyrus
Knolspirea
Rood peperboompje
Steenbraam
Stofzaad
Tonghaarmuts
Vliegenorchis
Wolfskers
Zweedse kornoelje

Amfibieën

Alpenwatersalamander
Boomkikker
Heikikker
Kamsalamander
Poelkikker
Rugstreeppad
Vinpootsalamander

Reptielen

Adder
Gladde slang
Hazelworm
Levendbarende hagedis
Ringslang
Zandhagedis

Insecten

Vlinders

Aardbeivlinder
Bosparelmoevlinder
Bruine eikenpage
Grote vos
Grote weerschijnvlinder
Iepenpage
Kleine ijsvogelvlinder
Sleedoorpage
Spiegeldikkopje
Veenbesblauwtje
Zilveren maan
Teunisbloempijlstaart

Kevers

Vermiljoenkever
Vliegend hert

Libellen

Gaffellibel
Gevlekte witsnuitlibel
Oostelijke witsnuitlibel
Sierlijke witsnuitlibel
Bosbeekjuffer
Gevlekte glanslibel
Gewone bronlibel
Speerwaterjuffer

Vogels

Alle broedgevallen binnen de broedperiode
Jaarrond broedgevallen en nesten van roofvogels en uilen

Zoogdieren

Bever
Boommarter
Damhert
Edelhert
Das
Eekhoorn
Eikelmuis
Grote bosmuis
Hazelmuis
Steenmarter
Wild zwijn
Wilde kat

Vleermuizen

Baardvleermuis
Bechstein's vleermuis
Bosvleermuis
Franjestaart
Gewone dwergvleermuis
Gewone grootoorvleermuis
Grote rosse vleermuis
Kleine dwergvleermuis
Mopsvleermuis
Rosse vleermuis
Ruige dwergvleermuis
Vale vleermuis
Watervleermuis

Bijlage c: Goedkeuringsbesluit gedragscode soortenbescherming bosbeheer

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

> Retouradres Postbus 93144 2509 AC Den Haag

Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren
Mw. V. Dalm
Princenhof Park 7
3972 NG DRIEBERGEN RIJSENBURG

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**
Postbus 19530
2500 CM Den Haag
www.rvo.nl
T 088-0424242
wnb@rvo.nl

Onze referentie
9990004025353

Datum 17 augustus 2022
Betreft Goedkeuringsbesluit
Gedragscode soortenbescherming Bosbeheer

Geachte mevrouw Dalm,

Hierbij ontvangt u het goedkeuringsbesluit voor de door u opgestelde gedragscode.

Procesverloop

Op 27 november 2020 heeft u mij de '*Gedragscode soortenbescherming Bosbeheer*' (hierna: gedragscode) aangeboden in het kader van de Wet natuurbescherming (hierna: de Wnb) met het verzoek deze goed te keuren.

Voor de goedkeuring wordt de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure van Afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht gevolgd. Het ontwerpbesluit is op 1 april 2021 gepubliceerd in de Staatscourant en heeft zes weken ter inzage gelegen. Op dit ontwerpbesluit zijn 22 zienswijzen ingediend. Aan de hand hiervan werd aan u gevraagd de gedragscode op bepaalde punten aan te passen. Ook zijn er aanpassingen verricht in het besluit. De voornaamste wijzigingen zijn: het niet toestaan van vellingen tijdens de broedperiode en het classificeren van groepenkap, schermkap en bodembewerking als ruimtelijke ingreep en daarbij behorende extra maatregelen ten opzichte van beschermde soorten, met name ten aanzien van reptielen en amfibieën. De zienswijzen hebben echter geen aanleiding gegeven om goedkeuring aan de gedragscode te onthouden.

De inhoud van de zienswijzen en mijn reactie daarop is weergegeven in de bij dit besluit gevoegde Nota van Antwoord. De indieners van de zienswijzen zijn schriftelijk op de hoogte gebracht van de reactie op de zienswijzen en het definitieve besluit.

Wettelijk kader

Vrijstelling op basis van een gedragscode

Op grond van artikel 3.31 van de Wnb kan vrijstelling worden verleend van de verboden bedoeld in de artikelen 3.1, 3.2, zesde lid, 3.5, 3.6 tweede lid, of 3.10 van de Wnb, en de krachtens artikel 3.11, eerste lid van de Wnb, geldende verplichting tot melding, bij handelingen die zijn beschreven en aantoonbaar worden uitgevoerd conform een door de minister voor Natuur en Stikstof goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van:

- a. een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- b. een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw;
- c. een bestendig gebruik; of
- d. een ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Goedkeuring gedragscode

Een gedragscode wordt conform artikel 3.31, tweede lid, van de Wnb uitsluitend goedgekeurd als hierin een wijze van uitvoering van werkzaamheden is beschreven, waarmee afdoende gewaarborgd is dat ten aanzien van beschermde soorten:

- a. voldaan wordt aan de genoemde voorwaarden, zoals genoemd in de artikelen 3.3, vierde lid, 3.8, vijfde lid en 3.10, tweede lid, onder a, e, f of g, van de Wnb;
- b. geen benutting of economisch gewin plaatsvindt;
- c. zorgvuldig wordt gehandeld;
- d. geen andere bevredigende oplossing bestaat.

Zorgvuldig handelen houdt in dat van de beschreven werkzaamheden geen wezenlijke invloed uitgaat op beschermde soorten en voorafgaand en tijdens de werkzaamheden in redelijkheid alles wordt verricht of gelaten om schade aan beschermde planten en/of diersoorten te voorkomen, of zo veel mogelijk te beperken.

Afstemming met provincies

Overeenkomstig artikel 3.31, vierde lid, van de Wnb heb ik mijn voornemen tot het goedkeuren van de '*gedragscode soortenbescherming bosbeheer*' afgestemd met gedeputeerde staten van de provincies. Genoemde afstemming heeft uit oogpunt van efficiëntie plaatsgevonden voorafgaand aan het indienen van de gedragscode voor goedkeuring, opdat gewenste aanpassing van de gedragscode onverwijld in gang kon worden gezet. Na de verwerking van de zienswijzen is er nogmaals afstemming geweest.

Toetsing

Reikwijdte van de gedragscode

Gebruikers

De gedragscode is primair bedoeld voor leden van de Vereniging Bos- en Natuureigenaren (hierna: VBNE) maar kan ook worden gebruikt door andere partijen die in opdracht van een bosbeheerder het werk uitvoeren. Dit kan alleen als deze partijen voldoen aan alle eisen en voorwaarden die de gedragscode stelt aan de uit te voeren werkzaamheden.

De aansprakelijkheid ligt bij de gebruiker van de gedragscode. De provincie is het bevoegd gezag voor handhaving op de gedragscode.

Kernprocessen EU
Vergunningen en handhaving

Onze referentie
9990004025353

Werkzaamheden

In paragraaf 6.1 en 6.3 beschrijft u welke werkzaamheden tot regulier bosbeheer worden gerekend en onder de vrijstelling van deze gedragscode vallen.

De gedragscode is opgesteld voor zowel 'bestendig beheer en onderhoud' als voor 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting' (ook wel ruimtelijke ingrepen). Onder ruimtelijke ingrepen vallen: groepenkap, schermkap en bodembewerking.

De werkzaamheden die onder 'regulier bosbeheer' verstaan worden, vallen naar mijn oordeel onder bestendig beheer of onderhoud in de bosbouw, als bedoeld in artikel 3.31, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wnb, mits het hierbij gaat om werkzaamheden die steeds gericht zijn op behoud van de bestaande situatie.

De werkzaamheden 'groepenkap', 'schermkap' en 'bodembewerking' worden gezien als ruimtelijke ingreep. Voor deze werkzaamheden zijn extra maatregelen opgenomen om ervoor te zorgen dat er geen negatieve effecten op de stand van instandhouding kunnen optreden. Bij verjongingskap in de vorm van groepenkap geldt bijvoorbeeld een oppervlakte van maximaal 0,5 hectare. Bij schermkap (een tussenvorm, tussen dunning en groepenkap, waarbij behoud van bosklimaat centraal staat), geldt een maximum van 2 hectare. Zowel bij groepenkap als schermkap geldt, bij toepassing van deze gedragscode, dat op ieder moment maximaal 15% van het bos in verjonging mag zijn bij bossen groter dan 5 hectare. Voor bossen kleiner dan 5 hectare geldt een maximum van 30%. Deze werkzaamheden vallen naar mijn oordeel onder ruimtelijke ontwikkeling en inrichting als bedoeld in artikel 3.31, eerste lid, onder d, van de Wnb. De gedragscode omvat slechts kleinschalige ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Bij (kleinschalige) ruimtelijke ontwikkeling en inrichting betreft het veranderingen die leiden tot een functieverandering of uiterlijke verandering van het gebied. De werkzaamheden zijn gericht op het voorkomen van een overtreding op beschermde soorten. Gezien herpetofauna (amfibieën en reptielen) ook onder de grond zitten is er voor deze soortgroepen advies gevraagd aan deskundigen van RAVON en de WUR om te treffen maatregelen in te vullen waardoor de staat van instandhouding niet in het geding kan komen.

Soorten

In bijlage B staat genoemd voor welke soorten de gedragscode van toepassing is. Het gaat om bijna alle in het bos levende- of voorkomende soorten. Uitzonderingen zijn een aantal zeldzame soorten, namelijk de vuursalamander, vroedmeesterpad, geelbuikvuurpad en de knoflookpad en (verblijfplaatsen van) de wolf en de lynx. Bij het aantreffen van de hierboven genoemde zeldzame soorten of bij het aantreffen van andere soorten dan genoemd in bijlage B is de gedragscode niet van toepassing.

Gunstige staat van instandhouding en andere bevredigende oplossing

Bosbeheer wordt uitgevoerd om de volgende redenen:

- Structuur en variatie in bossen behouden, waarbij het habitat van soorten wordt beschermd.
- Het verwijderen van ongewenste soorten (invasieve soorten of exoten) of het aanbrengen van gewenste soorten.

- Het voortzetten van cultuurhistorische beheersvormen waar sommige soorten van afhankelijk zijn (hakhoutbeheer).
- Het omvormen van monocultuur naaldhoutbossen.
- Het omvormen van bossen om deze klimaatbestendig te maken.
- Brand- en recreatie veiligheid in de bossen kunnen bieden.

Kernprocessen EU
Vergunningen en handhaving

Onze referentie
9990004025353

Om de bovenstaande doelen te bereiken is echter wel beheer nodig, te verdelen in twee categorieën: bestendig beheer en onderhoud (BBO) en ruimtelijke ingrepen (RI).

Bestendig beheer en onderhoud

Bestendig beheer en onderhoud, bestaande uit:

- Het kappen van bomen en struiken door middel van uitkap tot een maximum oppervlakte van 0,05 hectare (500 vierkante meter). De beperking in oppervlakte zorg ervoor dat er geen significante ecologische effecten op de soorten kunnen plaatsvinden omdat soorten op deze manier altijd de mogelijkheid hebben om ergens anders heen te vluchten. Uitkap is nodig als beheer om gevarieerde bossen, zonder open plekken, te laten ontstaan.
- Het zeer lokaal onleggen van bestaande onverharde recreatieve routes. Het kan nodig zijn om bestaande routes te verleggen of om te leggen indien een beschermde natuurwaarde dicht op de weg komt te zitten.
- Het bewerken van gevelde bomen. Gevelde bomen moeten bewerkt worden om het transport vervolgens te versnellen.
- Het verplaatsen van gevelde bomen naar wegen of paden. Hierdoor is er zo min mogelijk invloed op de soorten door het hout naar wegen of paden te verplaatsen. Zo kan het hout snel vervoerd worden, waardoor de totale tijd gespendeerd in het bos en verstoring daarmee beperkt wordt.
- Het aanplanten van bomen of struiken; Dit kan nodig zijn indien variatie aangebracht moet worden, of als natuurlijke groei van het bos te lang duurt voordat het doel gerealiseerd wordt.
- Het maaien of rooien van vegetatie. Dit kan nodig zijn indien men open plekken wilt creëren voor soorten die daar profijt van hebben.

Bij deze activiteiten worden maatregelen getroffen die zoveel mogelijk gericht zijn op het voorkomen van overtredingen. De maatregelen worden toegelicht en beschreven in hoofdstuk 9 en 10 van de gedragscode. De belangrijkste maatregel om veel schade te voorkomen is door geen vellingen te doen in de broedperiode. Hiermee worden de grootste risico's op schade voor met name vogels, maar ook op andere soortgroepen, voorkomen. Alle bijzondere nest-, holte-, en keverbomen worden ontzien. Bij de velrichting wordt rekening gehouden dat bomen niet op beschermde natuurwaarden terecht komen. Binnen 20 meter van burchten van bevers, dassen en vossen wordt niet gewerkt en er blijft voldoende beschutting over. Bosranden worden per keer niet meer dan een kwart afgezet tot maximaal 25 meter per keer. De ecologisch deskundige bepaalt bij bijzondere nestbomen, holtebomen en keverbomen of de minimaal te houden afstand groter dan 50 meter moet zijn. Materieel rijdt niet over of komt niet binnen 20 meter van burchten, bosmiernesten, waardplanten van vlinders of zeldzame planten, broeihopen of bekende overwinteringsplaatsen van reptielen.

Door de kleinschaligheid van deze activiteiten en door de getroffen maatregelen wordt er zorgvuldig gehandeld. Deze activiteiten zullen hierdoor geen negatieve invloed op de staat van instandhouding van aanwezige soorten hebben.

Ruimtelijke ingrepen

Activiteiten waarbij er wel een effect optreedt ten opzichte van de functionaliteit van leefgebieden zijn ruimtelijke ingrepen.

Hierbij is de kans op een overtreding van verbodsbepalingen groter. Het gaat in de gedragscode bosbeheer om drie activiteiten: groepenkap, schermkap en bodembewerking. Om biodiversiteit te behouden en te bevorderen is het versterken van de structuur en de soort- en leeftijdssamenstelling van bos een effectieve maatregel (Bossenstrategie: Bos voor de toekomst 7.2, bladzijde 49). Om dit te bereiken is het van belang dat alle bosontwikkelingsfases in een aantal bossen aanwezig zijn, waaronder open plekken en jonge fases die vervolgens op termijn weer overgaan in een andere fase. Groepenkap en schermkap zijn om deze reden nodig om de open plekken in een bos te creëren. Dit in tegenstelling tot uitkap waarbij er geen open plekken worden gecreëerd.

Bodembewerking is nodig om gewenste bosontwikkeling te stimuleren voor het realiseren van natuurlijk habitat van soorten behorend bij boomsoorten die niet goed verjongen door bijvoorbeeld een dichte grasmat of braamopslag. Daarnaast geeft bodembewerking kansen aan bossoorten die afhankelijk zijn van een open bodem. In die situaties is bodembewerking na groepenkap of schermkap de enige oplossing om het gewenste doel te bereiken. Er is dus een noodzaak voor het uitvoeren van deze activiteiten omdat er geen andere bevredigende oplossingen bestaan om de gewenste doelen te bereiken.

Deze activiteiten kunnen onder de vrijstelling van een gedragscode worden uitgevoerd om de volgende redenen:

- Door afbakening van het oppervlakte bos dat tegelijkertijd in verjonging mag zijn (maximaal 30%) is de kans op impact gering en blijft er te allen tijde voldoende alternatief leefgebied, waarbij groepenkap wordt afgebakend tot maximaal 0,5 hectare en schermkap tot maximaal 2 hectare, waarbij altijd een scherm blijft staan waardoor het bosklimaat niet verloren gaat.
- Schermkap kan in combinatie met groepenkap plaatsvinden, zolang het scherm behouden blijft.
- Bodembewerking wordt alleen uitgevoerd op de gronden waar gekapt is en waar bodembewerking nodig is om bosgroei te stimuleren.
- In de maatregelen wordt rekening gehouden met de kwetsbare periode van soorten door in die perioden niet in de buurt te werken. Voor vogels houdt dit in dat in het broedseizoen helemaal niet gewerkt kan worden onder deze gedragscode. Belangrijke verblijfplaatsen worden gemarkeerd en ontzien zodat altijd voldoende leefgebied overblijft om de functie van de verblijfplaats niet aan te tasten. Daarnaast is de manier van werken gericht op een zo kort mogelijk durende verstoring voor aanwezige soorten.

- Er worden voor de meeste soorten enkel maatregelen uit de maatregelencatalogus gebruikt. Hierin staan enkel effectief bewezen maatregelen die door experts bevestigd zijn als effectief. Daarnaast zijn deze maatregelen breed gedragen en is er veel draagvlak voor het uitvoeren ervan. Ook is er onderzoek gedaan door de WUR, RAVON en EIS naar de maatregelen die moeten worden genomen voor reptielen, amfibieën en insecten om geen overtredingen te begaan en daarmee de staat van instandhouding niet in het geding te laten komen. De maatregelen afkomstig uit deze onderzoeken zijn opgenomen in de gedragscode.
- Voor groepenkap geldt dat de grootte van de velling wordt beperkt tot 0,5 hectare.
- Bij aanwezigheid van voortplantingswateren van amfibieën mag maximaal 5% van het oppervlakte in een jaar worden gekapt. Schermkap wordt beperkt tot maximaal 2 hectare per locatie waarbij een scherm van tenminste 15 m² per hectare grondvlak behouden blijft. Op ieder moment mag maximaal 15% van een bos in verjonging zijn. Bij bodembewerking worden speciale flora-en faunaelementen ontzien en mag per locatie maximaal 50% van de grond bewerkt worden. Voor de specifieke maatregelen zoals deze zijn opgenomen in de gedragscode met betrekking tot groepenkap, schermkap en bodembewerking, verwijs ik naar gedragsregels nummers 17, 27 en 29. Daarnaast gelden ook de overige gedragsregels ten behoeve van zorgvuldig handelen en het voorkomen van overtredingen, zoals het niet werken in het broedseizoen.
- Afhankelijk van de schaal van de ingreep worden activiteiten machinaal of met de hand uitgevoerd. Kap op grotere schaal zal met machines sneller zijn en daardoor minder verstorend werken dan wanneer dezelfde hoeveelheid met de hand moet worden omgezaagd. Voor kleinere oppervlakten is een machine te verstorend in verhouding met de uit te voeren handelingen.
- Door te werken buiten het broedseizoen en kwetsbare perioden, het vermijden en ontzien van burchten, holtebomen, nestbomen en keverbomen en door het kleinschalig houden van de werkzaamheden wordt voldoende aangetoond dat er zorgvuldig wordt gehandeld en er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is die minder of geen effecten op beschermde soorten zal hebben. Met in achtname van alle voorzorgsmaatregelen, wordt geconcludeerd dat er geen wezenlijke effecten zullen kunnen optreden en dat daarbij de lokale, regionale en landelijke staat van instandhouding niet in het geding komt.

Bij een correcte naleving van de gedragscode is gewaarborgd dat de betreffende werkzaamheden geen wezenlijke negatieve invloed kunnen hebben op de staat van instandhouding van beschermde soorten. De gebruiker van de gedragscode maakt namelijk een beoordeling van de mogelijke effecten tijdens het opstellen van een ecologisch werkprotocol. De gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten wordt daarmee gewaarborgd.

Beoordeling belangen

De werkzaamheden die in de gedragscode worden benoemd, worden uitgevoerd in het belang van 'volksgezondheid of openbare veiligheid', 'ter voorkoming van ernstige/belangrijke schade aan bossen' en 'bescherming van (wilde) flora of fauna'.

De onderbouwing van de belangen staat beschreven in hoofdstuk 5 van de gedragscode, op pagina's 9 en 10. De werkzaamheden vallen meestal onder een combinatie van de genoemde belangen.

'Volksgezondheid of openbare veiligheid'

Een aantal werkzaamheden in bossen dient om de openbare veiligheid te garanderen. Bijvoorbeeld het omvormen van monoculturen als bescherming tegen brandgevaar. Daarnaast is voor het bieden van veilige recreatiemogelijkheden onderhoud nodig aan paden.

'Ter voorkoming van ernstige/ belangrijke schade aan bossen'

Deze gedragscode ziet ook toe op voorkoming van schade aan bossen zelf. Door bossen te voorzien van structuur en variatie is het beter bestand tegen stormschade en klimaatverandering. Dit zorgt er voor dat de flora en fauna in de bossen ook beter beschermd blijft. Dit belang is alleen bedoeld ter voorkoming van schade. Bij reeds opgetreden schade, bijvoorbeeld door stormschade, is dit belang daarom niet van toepassing.

'Bescherming van (wilde) flora of fauna'

In bossen leven beschermde soorten. Per soort is verschillend beheer nodig voor het behoud van het soort specifieke habitat. Een voorbeeld hiervan is het hakhoutbeheer, waardoor bomen zichzelf kunnen blijven herstellen, maar ook het creëren van open plekken ten behoeve van reptielen. Daarnaast zijn er ook andere maatregelen nodig voor de bescherming van flora en fauna. Zo is het verwijderen of aanbrengen van bepaalde boomsoorten belangrijk voor te beschermen soorten en het creëren van beter leefgebied.

Met in achtneming van alle voorzorgsmaatregelen, wordt geconcludeerd dat er geen wezenlijke effecten zullen kunnen optreden en dat daarbij de lokale, regionale en landelijke staat van instandhouding niet in het geding komt. Naar mijn oordeel passen de genoemde werkzaamheden binnen de voorwaarden en belangen genoemd in de artikelen 3.3, vierde lid, 3.8, vijfde lid en 3.10, tweede lid, onder a, e, f of g, van de Wnb. Voor de activiteiten zoals beschreven in de gedragscode voor de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer, ruimtelijke ingrepen en onderhoud in de bosbouw kan dan ook vrijstelling van de verboden genoemd in de betreffende artikelen van de Wnb worden verleend bij het toepassen van deze gedragscode.

Voorzorgsmaatregelen

Wezenlijk negatieve invloed

Met een gedragscode moet door zorgvuldig handelen een wezenlijk negatieve invloed op (de lokale populaties van) beschermde soorten worden voorkomen. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker van de gedragscode om bij elk project te beoordelen of hiervan sprake is. Dit moet van geval tot geval worden beoordeeld.

Omdat een gedragscode juist bedoeld is om gebruikt te kunnen worden in meerdere gevallen, moet worden aangegeven hoe bij elk individueel project beoordeeld wordt of er sprake is van wezenlijk negatieve invloed op beschermde soorten.

De gedragscode voldoet op dit punt aan de eisen die hieraan worden gesteld, door middel van het invullen van een ecologisch werkprotocol (zie hoofdstuk 7 van de gedragscode).

Maatregelen voor zorgvuldig handelen

In hoofdstuk 9 en 10 van de gedragscode beschrijft u voorzorgsmaatregelen om (risico op) schade aan beschermde soorten te minimaliseren. Voor het geval er onvoorziene natuurwaarden worden aangetroffen tijdens werkzaamheden, staat in hoofdstuk 8 van de gedragscode beschreven hoe moet worden gehandeld.

De beschreven voorzorgsmaatregelen zijn minimumnormen voor zorgvuldig handelen, waar de gebruiker van de gedragscode zich in ieder geval aan moet houden.

Waar bijvoorbeeld staat *zo veel mogelijk, in redelijkheid, bij voorkeur of in beginsel*, beschouw ik de daar beschreven voorzorgsmaatregel als de concreet na te leven gedragsregel.

Naar mijn oordeel wordt door het nemen van de genoemde voorzorgsmaatregelen zorgvuldig gehandeld. Deze voorzorgsmaatregelen zullen ertoe leiden dat bij gebruik van de gedragscode bosbeheer geen negatieve effecten zullen zijn op de staat van instandhouding.

Ecologisch werkprotocol

De relevante maatregelen voor zorgvuldig handelen zijn in een ecologisch werkprotocol opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie, waar de werkzaamheden worden uitgevoerd, aanwezig zijn en bekend zijn onder werknemers die betrokken zijn bij de werkzaamheden. Werkzaamheden moeten volgens dit protocol uitgevoerd worden. Het ecologisch werkprotocol beschrijft u in hoofdstuk 7 en bijlage A van de gedragscode.

Benutting of economisch gewin

Naar mijn oordeel vindt er bij de beschreven werkzaamheden geen benutting of economisch gewin van beschermde soorten plaats. Er kan wel benutting van het geoogste hout plaatsvinden, maar dit is nooit het doel van de werkzaamheden uitgevoerd onder deze gedragscode.

Verantwoordelijkheid

De eindverantwoordelijkheid voor het toepassen van de gedragscode bij werkzaamheden ligt bij de bosbeheerder. Dit betekent bijvoorbeeld dat wanneer aannemers beheer en onderhoud uitvoeren in opdracht van de beheerder, deze partijen gehouden zijn aan de gedragscode. De verantwoordelijkheden beschrijft u in paragraaf 10.1 van de gedragscode.

Onvoorziene omstandigheden

In paragraaf 9.1 en 10.8 gedragsregel 28 van de gedragscode wordt aangegeven hoe gehandeld moet worden bij het optreden van onvoorziene omstandigheden.

Voor zover in de gedragscode wordt ingegaan op onvoorziene omstandigheden, wordt opgemerkt dat het niet mogelijk is om in die situaties gebruik te maken van een gedragscode. Onvoorziene omstandigheden vallen dan ook niet onder de reikwijdte van de gedragscode.

Voor onvoorziene omstandigheden zal daarom (zo nodig) een afzonderlijke ontheffing moeten worden aangevraagd, en in dat geval zal onverwijld contact opgenomen worden met het bevoegd gezag.

Onverwacht aangetroffen soorten

In paragraaf 10.8, gedragsregel 29 is aangegeven hoe gehandeld moet worden bij het onverwacht aantreffen van een beschermde soort.

Documentatie van de toepassing van de gedragscode

De toepassing van de gedragscode moet goed gedocumenteerd worden. De wijze waarop dit moet gebeuren is vastgelegd in hoofdstuk 7, stap 3. De documenten moeten tot twee jaar na afloop van een activiteit worden bewaard.

Inventarisatie

Wijze van inventariseren en deskundigheid

In hoofdstuk 7 beschrijft u hoe flora- en faunaonderzoek uitgevoerd moet worden. Als eerste wordt een vooronderzoek gedaan aan de hand van alle beschikbare, recente (zie hieronder 'duur geldigheid gegevens') informatiebronnen. Vervolgens wordt een terreinbezoek gedaan, waarin de te beschermen flora- en fauna- elementen worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige. De definitie van ecologisch deskundige staat in hoofdstuk 2 van de gedragscode. Inventarisaties worden uitgevoerd volgens de landelijke richtlijnen en beschikbare kennisdocumenten voor de soortgroepen in kwestie. Ten slotte wordt het ecologisch werkprotocol opgesteld.

Duur geldigheid gegevens

Inventarisaties vanuit de regeling Subsidie Natuur en Landschap (SNL) zijn zes jaar geldig. Voor inventarisaties uit andere bronnen zoals een quickscan of de NDFF, hanteer ik drie jaar voor jaarrond beschermde vogelnesten en soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn¹ evenals soorten van bijlage II van de Conventie van Bern² en bijlage I bij de Conventie van Bonn³. Voor overige soorten geldt een cyclus van vijf jaar.

Aandachtspunten bij het gebruik van de gedragscode

Natuurkalender

Indien u gebruik maakt van (natuur)kalenders, wil ik benadrukken dat een natuurkalender een hulpmiddel is voor de planning van werkzaamheden om een eventuele verstoring van flora en fauna te minimaliseren.

¹ Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG 1992 L 206).

² Op 19 september 1979 te Bern tot stand gekomen Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieus (Trb. 1980, 60).

³ Op 23 juni 1979 te Bonn tot stand gekomen Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (Trb. 1980, 145).

De aangegeven gunstige en ongunstige perioden staan daarom niet vast, maar zijn richtlijnen. Actieve perioden van bepaalde soorten kunnen per jaar verschillen. De natuurkalenders kunnen daarom slechts een indicatie geven. Daarom moet altijd een ecologisch deskundige geraadpleegd worden.

Vogels

Voor vogels moet u rekening houden met het broedseizoen. Ik wijs u erop dat in de Wnb voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd. Van belang is of een broedgeval aan de orde is, ongeacht de periode. Verder wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun nestplaats en de directe omgeving daarvan het hele jaar als rust- en verblijfplaats gebruiken, jaarrond zijn beschermd.

Om rekening te kunnen houden met de actuele gevoelige perioden van de aanwezige soorten, moet u een ecologisch deskundige betrekken bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden.

Insecten

De vermiljoenkever is sterk afhankelijk van de instandhouding van arealen vochtig bos in combinatie met voldoende vers dood hout. Het is dan ook zaak dat bij vastgestelde aanwezigheid van de soort of het sterke vermoeden daartoe, in samenspraak met een deskundige ook voldoende geschikt habitat in stand wordt gehouden.

Zorgplicht

Ik wijs u erop dat voor alle soorten de zorgplicht van artikel 1.11 van de Wnb geldt. Deze zorgplicht is van toepassing op zowel beschermde als onbeschermde diersoorten, ongeacht een ontheffing of een vrijstelling op grond van een goedgekeurde gedragscode. De zorgplicht schrijft voor dat u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan diersoorten voorkomt en, voor zover dat niet mogelijk is, aangerichte schade ongedaan maakt.

Beperkingen van de gedragscode

De vrijstelling op basis van deze goedkeuring geldt uitsluitend voor de werkzaamheden en soorten waarvoor in de gedragscode voorzorgsmaatregelen zijn opgenomen.

Als u voor het uitvoeren van uw maatregelen beschermde planten en dieren moet verplaatsen is dat toegestaan. U mag deze soorten verplaatsen uit de directe gevarenzone naar een vergelijkbare habitat qua kwaliteit en omvang in de directe omgeving. Voorwaarde is wel dat u de beschermde planten en dieren in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. In deze situatie is geen sprake van het uitzetten van dieren in de zin van artikel 3.34 van de Wnb, waardoor een aparte ontheffing van de verbodsbepalingen van artikel 3.34 van de Wnb niet aan de orde is.

Wilt u dieren of planten tijdelijk ergens anders onderbrengen, zonder hen (direct) vrij te laten in de omgeving? Dan heeft u altijd een ontheffing nodig. Ook hier is de zorgplicht van toepassing.

Een goedgekeurde gedragscode soortenbescherming op grond van artikel 3.31 van de Wnb laat de toepassing van de andere bepalingen van de Wnb onverlet, zoals de regels ter bescherming van Natura 2000-gebieden en/of de meld- en herplantplicht van houtopstanden (respectievelijk hoofdstukken 2 en 4 van de Wnb). Een gedragscode voor houtopstanden is wel mogelijk, maar daar is bij de gedragscode soortenbescherming bosbeheer geen sprake van.

Duur geldigheid van de gedragscode

De goedkeuring geldt voor vijf jaar. Binnen een jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de goedgekeurde gedragscode indien nodig aangepast aan de vastgestelde werkwijze naar aanleiding van het project 'Gedragscodes, hoe verder'. Vervolgens wordt de gedragscode voor vijf jaar aangewezen als ministeriële regeling onder de Omgevingswet. Na deze aanwijzing wordt deze huidige gedragscode ingetrokken op basis van artikel IV, eerste lid van het Aanvullingsbesluit natuur Omgevingswet.

Op grond van artikel 5.4, negende lid, van de Wnb kan het goedkeuringsbesluit worden ingetrokken indien naar mijn oordeel de instandhouding van de soorten, of de trend in de staat van instandhouding van deze soorten daartoe noodzaakt. In dat geval kan er niet meer met de gedragscode gewerkt worden.

Project 'gedragscodes, hoe verder?'

Gedurende het project 'gedragscodes, hoe verder?' is duidelijk geworden dat het Reikwijdtedocument een belangrijk onderdeel vormt voor huidige en toekomstige gedragscodes.

Daarnaast worden er over andere onderwerpen afspraken gemaakt die uiteindelijk ook in beleidsregels kunnen worden vastgelegd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de informatieplicht.

Om op enig moment alle goedgekeurde gedragscodes een uniforme werkwijze te laten bevatten, is er voor gekozen om binnen een jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet alle dan goedgekeurde gedragscodes aan te passen aan de vastgestelde werkwijze zoals die voortvloeit uit het project 'gedragscodes, hoe verder?'. Vervolgens wordt de gedragscode voor een periode van vijf jaar aangewezen als ministeriële regeling onder de Omgevingswet.

Bossenstrategie

In deze gedragscode wordt gerefereerd aan de landelijke bossenstrategie 2030, waar ook de beperking van maximaal 0,5 hectare groepenkap vandaan komt. Indien de bossenstrategie wordt gewijzigd, dan geldt deze wijziging ten aanzien van maximaal te kappen oppervlakte ook direct voor de gedragscode.

Evaluatie

Drie jaar na goedkeuring van de gedragscode wordt door u een evaluatie uitgevoerd naar de doeltreffendheid en werkbaarheid van deze gedragscode. De resultaten van de evaluatie worden betrokken bij het opstellen van nieuwe gedragscodes. De evaluatie van de gedragscode wordt toegestuurd aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland via wnb@rvo.nl. Deze evaluatie wordt uitgevoerd ongeacht de aanwijzing als ministeriële regeling.

Monitoring

Vanuit ecologisch perspectief is vooral de vraag relevant of de uitgevoerde maatregelen het gewenste effect gehad hebben op de beschermde soorten.

U moet daarom de populatie(s) van de beschermde soorten en de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen laten monitoren door een ecologisch deskundige. De monitoringsverslagen moeten worden toegezonden aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland via wnb@rvo.nl. Ik nodig u uit om samen met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland op korte termijn te bekijken welke activiteiten specifieke monitoring behoeven. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland neemt hierover tijdig contact met u op.

Kernprocessen EU
Vergunningen en handhaving

Onze referentie
99900004025353

Conclusie

Ik keur de '*Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer*' goed. De goedkeuring geldt voor vijf jaar. Binnen een jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de gedragscode, met indien gewenst de nodige aanpassingen, voor een periode van vijf jaar aangewezen bij ministeriële regeling. Het huidige besluit komt dan te vervallen. Gezien bovenstaande overwegingen en met inachtneming van de aanvullingen en aanpassingen, ben ik van mening dat de gedragscode een werkwijze voorschrijft die voldoet aan de vereisten in artikel 3.31, tweede lid van de Wnb.

Wanneer aantoonbaar conform de gedragscode wordt gewerkt geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 3.1, tweede en vierde lid, 3.5 tweede en vierde lid, 3.10, eerste lid, aanhef onder b en c, van de Wnb, voor wat betreft de soorten genoemd in Bijlage B van de gedragscode.

Beroep

De termijn van zes weken voor het indienen van een beroepschrift tegen een besluit dat is voorbereid met toepassing van afdeling 3.4 van de Awb vangt aan met ingang van de dag na die waarop het besluit overeenkomstig artikel 3:44, eerste lid, onderdeel a, van de Awb gepubliceerd is. Een beroepschrift kan door eenieder ingediend worden bij de sector bestuursrecht van de rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan de indiener van het beroepschrift zijn woonplaats in Nederland heeft.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Hoogachtend,

De Minister voor Natuur en Stikstof,
Namens deze:

Drs. M.M. van der Burg, Directeur Kernprocessen EU,
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

